

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

INTERPRETATIE VAN HET RECHT EN MECHANISCHE VERTALING EEN RECHTSTHEORETISCHE BESCHOUWING

1. Zo wel de jurist als de vertaler moeten, willen zij hun opdracht met goed gevolg volbrengen, de tekst die aan hun werkzaamheden ten grondslag ligt, begrijpen, d.i. interpreteren. De gedachte dat een jurist bij de interpretatie van het recht een analoge functie vervult als een geautomatiseerde vertaalmachine zal nochtans verwondering — wellicht verontwaardiging — wekken. Heeft men er ons niet vaak voor gewaarschuwd de idee, als zou de interpretatie van het recht een eenvoudige vertaalprocedure zijn, als simplistische reductie te verwerpen? Heeft men ons niet tot vervelens toe herhaald dat de jurist — en vooral de rechter — meer is dan een automaat? De vraag is evenwel, waarin dit "meer zijn dan", dit "*surplus*", precies bestaat.

De constatering dat men er vooralsnog *niet* in is geslaagd een geautomatiseerde vertaalmachine te construeren, leidt tot de volgende bedenking: houdt het uitblijven van "mechanische vertaling" niet juist met die elementen verband, die de specificiteit van de juridische interpretatie zouden uitmaken? Zijn de problemen die men daar ontmoet niet precies het niet nader verklaarde (of verklaarbare?) "*surplus*"? M.a.w. zou de studie van de problemen die men bij het ontwerpen van vertaalmachines ontmoet, niet enig licht werpen op datgene dat de specificiteit van de juridische interpretatie uitmaakt?

2. Een van de oudste en meest ambitieuze projecten van "Artificial Intelligence"¹ is mechanische vertaling. Spectaculair komt het hierop neer dat men

zich tot doel stelt een schrijfmachine op zo'n manier met een computer-vertaalprogramma te combineren dat men bijvoorbeeld een tekst in het Nederlands kan intikken en deze dan in het Engels op papier verschijnt. Dit doel is, zoals gezegd, tot op heden niet gerealiseerd, doch in de twintig jaren werk die eraan zijn besteed, heeft men een aantal herformuleringen van taken en subtaken geïntroduceerd die parallel lopen met het *ontwikkelingspatroon van de geschiedenis van de interpretatie van het recht*.

Terwijl deze geschiedenis² zich in grote lijnen laat kenmerken als een gestadige evolutie van een tekstgebonden exegetische theorie naar een soepele en dynamische rechtsvindingsleer, is het kenmerkende van de geschiedenis van de constructie van geautomatiseerde vertaalmachines³ de analoge behoefte aan versoepeling en deformalisering. Beide evoluties zijn de uitdrukking van een tweevoudige tendens, die wij korthedshalve als volgt weergeven:

- a. *van deel naar geheel*
- b. *van object naar subject*.

Het is de bedoeling van deze verhandeling op de relevantie van deze parallellismen te wijzen.

Van deel naar geheel

3. Vertalen kan in eerste instantie zo eenvoudig lijken alsof het alleen te maken heeft met kennis

² Zie bv.: J. STONE, *Legal System and Lawyers' Reasonings*, Londen, 1964, pp. 212-224; N.S. MARSH, *Interpretation in a National and International Context*, Heule-Brussel-Namen, 1974, pp. 9-20; W. VAN GERVEN, *Het beleid van de rechter*, Antwerpen-Zwolle, 1974, passim.

³ Deze geschiedenis loopt overigens parallel met die van andere deelgebieden van "Artificial Intelligence", zoals "problem solving" en "pattern recognition"; zie: D. BORROW en A. COLLINS (eds.), *Representation and understanding. Studies in cognitive science*, New York, 1975; D.A. NORMAN, D.E. RUMELHART, and the LNA Research Group, *Explorations in Cognition*, San Francisco, 1975.

¹ "Artificial Intelligence" is een wetenschapsgebied waarin ingenieurs psychologie en linguïstiek bedrijven en problemen aanpakken waarmee psychologen en filosofen reeds eeuwen bezig zijn. Het is een onderdeel van computerwetenschap, dat erop gericht is typisch menselijke vaardigheden die duidelijk intelligentie manifesteren via door computerprogramma's gecontroleerde apparatuur functioneel na te bootsen.

van *woorden*. Men ruilt bepaalde eenheden in voor andere eenheden: Engelse voor Nederlandse, min of meer zoals men vreemde munten omwisselt. Dit is een uiterst naïeve idee wat vertalen betreft. Door het probleem van woordorde alleen reeds komt men snel in moeilijkheden. Als een meer natuurlijke analyse-eenheid gaat de aandacht dan uit naar de zin.

Syntactische regels laten recht wedervaren aan de eenheid die t.a.v. de woorden hoger staat nl. de *zin*. De structuur van de geïsoleerde zin blijkt bepaald te zijn door de regels van de syntaxis die a.h.w. truchachtige mechanismen zijn die aan een taal nog wat extra-identiteit geven in additie tot die welke zij reeds heeft op basis van het specifieke vocabulaire⁴. Zeer vlug echter stuit men ook hier op het probleem dat geïsoleerde zinnen haast onverstaanbaar zijn wegens hun grote ambiguïteit⁵. Ook nu lijkt het aangewezen deze geïsoleerde analyse-eenheid te laten varen en over te stappen in een groter geheel: de context.

Zinnen komen voor in een *context*. Veelal is dit een *verbale* context d.i. een context van andere zinnen zoals in een tekst of gesprek. *Situationele* gegevens die tot een niet-verbale context behoren kunnen nochtans evenzeer veel mogelijke ambiguïteiten neutraliseren. Neem de volgende zin: "Het flesje viel op het tafeltje en het brak". Wat brak? Het flesje of het tafeltje? Wellicht zal veel ervan afhangen of wij het rinkelen van glas dan wel het kraken van hout horen. Gebleken is dat voor een exacte interpretatie enorm veel contextgegevens noodzakelijk zijn. Dit stelt haast onoverkomelijke problemen ter zake van het programmeren van de vertaalautomaat. Het begrip context neemt nl. als een olievlek gestadig uitbreiding en wordt uiteindelijk zo ruim dat het alles gaat inhouden wat iemand ten aanzien van een breed ervaringssegment weet en kent. En voor alledaagse ervaringscontexten weten we meer dan we denken.

Een voorbeeld van Winograd⁶ illustreert dit vrij duidelijk: "Sam and Bill wanted to take the girls to the movies, but they didn't have any money". Voor ons is het zonder evident dat "they" verwijst naar "Sam and Bill". Nochtans is dit niet op basis van semantische (betekenis van de woorden) of syntactische (woordorde) regels duidelijk. Het is met gebruikmaking van onze kennis van sociale conven-

ties — wie uitnodigt betaalt — dat we begrijpen wie met het betrokken voornaamwoord wordt aangeduid. Wil de vertaalmachine tot een adequate vertaling van deze zin komen, dan zal zij van deze kennis voorzien moeten zijn. Men is dan ook in "Artificial Intelligence" zgn. "conceptual frameworks" gaan construeren, dit zijn micro-wereldbeelden bestaande uit rudimentaire informatie.

Uit deze korte schets blijkt een overgang van kleinere analyse-eenheden naar grotere, van woorden naar zinnen, van een beperkte verbale en situationele naar een verruimde cognitieve context. Kortom: van deel naar geheel. Merkwaardig mag het wel heten dat zich in de interpretatie van het recht een gelijkaardige evolutie heeft voorgedaan⁷. Karikaturaal kan deze als volgt geschetst worden.

Als een streng *exegeet* beperkt men zijn analyses tot kleine eenheden: woorden en zinnen. Met gebruikmaking van semantische en syntactische regels moet alles voor elkaar komen. Rechtsbegrippen zijn eenduidig en gesloten. De tekst, d.i. het object van interpretatie, primeert. De rol van het subject blijft beperkt tot een passief luisteren. Rechterlijke gebondenheid is de regel. Het is de tijd van logicisme en positivisme, die waarin de tekstuele interpretatie vigeert. Het is de periode waarin het deel de overhand behaalt op het geheel, de letter van de wet het wint van de geest. Het is de periode van het *isolement van een gesloten rechtsorde*.

Maar dit alles is een *fictie*, zo luidde de ontdekking van Geny: "En quoi consiste donc seulement l'abus, que je signale ici, dans les procédés logiques de la méthode traditionnelle? Cet abus consiste, si je ne me trompe, à envisager, comme douées d'une réalité objective permanente, des conceptions idéales, provisoires et purement subjectives de leur nature. Et, cette fausse manière de voir, qui, à mon sentiment, nous représente comme un vestige de l'absolu réalisme du moyen âge, aboutit à faire tenir, a priori, tout le système du droit positif, en un nombre limité de catégories logiques, qui seraient prédéterminées par essence, immuables dans leur fonds, régies par des dogmes inflexibles, insusceptibles par conséquent de s'assouplir aux exigences changeantes et variées de la vie"⁸. De exegetische denkhouding was — haar positivisme ten spijt — onwetenschappelijk.

Een nieuwe benadering van het interpretatieprobleem bleek noodzakelijk. Want de premissen van

⁴ Deze idee werd een tijdlang door OETTINGER en KUNO verdedigd; zie: A.G. OETTINGER, "Automatic processing of natural and formal languages", in A. WAYNE en KALENICK (eds.), *Proceedings of IFIPS Congress*, 65, vol. 1, New York, 1965.

⁵ Zo werd erop gewezen dat de zin "Time flies like an arrow" op basis van syntaxisregels tot minstens zes uiteenlopende en even plausibele interpretaties aanleiding kan geven; zie: M. DE MEY, *Analyse-eenheden en analyse-niveaus in de wetenschapstheorie*, Gent, 1975, pp. 6-7.

⁶ Zie: T. WINOGRAD, "Understanding natural language", *Cognitive Psychology*, 1972, pp. 1-191.

⁷ Deze evolutie is merkbaar zowel op macro-historisch (zoals verder wordt gesuggereerd) als op micro-historisch niveau. Ter illustratie van dit laatste zou men de evolutie in de wijze van interpretatie van het Europese recht door het Hof van Luxemburg kunnen vermelden, gaande van deel (tekst) naar geheel (geest van het verdrag), zie b.v.: R.M. CHEVALIER, "Methods and reasoning of the European Court in its interpretation of Community Law", *Common Market Law Review*, 1964-65, pp. 21-35.

⁸ F. GENY, *Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif*, Parijs, 1932, p. 129.

de exegetische leer zijn vals: woorden (semantiek) zijn nu eenmaal niet eenduidig en ook op het niveau van de zin (syntaxis) is ambiguïteit niet uit te sluiten⁹. Het perspectief dient verruimd te worden: de te interpreteren eenheid wordt gesitueerd in het geheel, de context. Met gebruikmaking van context weet men de aan de hand van syntactische en semantische analyses gegenereerde alternatieven te reduceren. Maar ook deze verbale context blijkt niet steeds voldoende ter uitsluiting van alle ambiguïteiten. De rechter behoeft een goede kennis van de feitelijke gegevens die aan het geding ten grondslag liggen, want — zo heet het — feiten en normen bepalen elkaar wederzijds¹⁰: de situationele context is voor een goed begrip van de te interpreteren eenheid essentieel. Doch er is meer: evenals men bij de constructie van geautomatiseerde vertaalmachines de noodzaak aanvoelde (micro-)wereldbeelden in het vertaalproces te introduceren, zo wijst ook de recente literatuur i.v.m. rechtsvinding op het geheel van kennis en ervaringen van de interpretator die bij het interpretatieproces een niet te verwaarlozen factor zijn¹¹.

Deze evolutie van deel naar geheel, van voortdurende contextuitbreiding om uiteindelijk de "world-views" van de interpretatoren bij het interpretatieproces te betrekken, vindt zijn terminologische tegenhanger in de heden ten dage opgeld makende begrippen zoals economie, systeem en geest van het juridische discours. Daarbij mag niet vergeten worden dat deze begrippen voor een goed deel *constructies* van de interpretator zelf zijn, en geenszins door de tekst als zodanig worden geleverd. M.a.w. *het is de interpretator zelf die de context levert door de selectieve manier waarop hij voor de interpretatie gebruik maakt van aspecten of karakteristieken die hij op basis van zijn "kennis" relevant weet of acht*¹². In deze gedachtengang staat de tekst, d.i. het object van interpretatie, dan ook niet langer centraal. Syntactische en semantische regels zijn subsidiaire instrumenten bij de juridische interpretatie: hun waarde reikt slechts zover als hun resultaten leiden. Rechtsbegrippen zijn — zoals alle begrippen — meerduidig en hebben een "open tex-

ture". De rechterlijke gebondenheid ruimt de plaats voor de rechterlijke vrijheid. De rechter is niet langer hij die "dwingt" door middel van logicistisch opgezette syllogismen, maar daarentegen hij die "overtuigt" aan de hand van een redelijke argumentatie¹³.

Het is de periode waar het geheel het van het deel, de geest van de wet het van de letter wint. De gesloten rechtsorde heeft het moeten afleggen tegen het *open rechtssysteem*¹⁴.

Van object naar subject

4. Een tweede trend, overigens in nauw verband met de zopas geschetste, is de evolutie in de rol van subject en object bij het vertaal- en interpretatieproces. Zo heeft men bij de pogingen tot constructie van geautomatiseerde vertaalmachines vrij vlug gezien dat het vertalen van teksten geenszins zo objectgebonden is als men aanvankelijk wel dacht. Steeds meer nadruk werd gelegd op de *inbreng van het subject*. Het vertalen van een tekst is helemaal niet zo passief als het uiterlijk wel lijkt. Het is een constructieve activiteit, waarbij de tekst als geheel van tekens de betekenisvolle boodschap bij de vertaler a.h.w. induceert, d.w.z. de vertaalmachine zelf synthetiseert de betekenis en dit meer aan de hand van reeds aanwezige kennis (wereldbeeld) dan op basis van de ontvangen tekens¹⁵. M.a.w. de betekenis van een te vertalen tekst wordt niet zozeer door de tekst zelf geleverd, doch is daarentegen de resultante van de constructieve activiteit (bv. contextanalyse aan de hand van aanwezige kennis) van de vertaler.

Deze evolutie van object naar subject in "Artificial Intelligence" loopt parallel met de overgang van autonoom naar heteronoom rechtsdenken. In het autonoom rechtsdenken staat het objectief bestaan van de te interpreteren tekst centraal. De interpretator moet deze autonomie respecteren, mag de tekst geen geweld aandoen. Hij moet a.h.w. de tekst voor zichzelf laten spreken. Enkel een *objectief-wetenschappelijke interpretatiemethode* is toelaatbaar. Dit betekent dan concreet, gezien de historiciteit van de juridische tekst, een historische interpretatiemethode¹⁶.

¹³ Zie Ch. PERELMAN, "Jugements de valeur, justification et argumentation", in Ch. PERELMAN, *Justice et Raison*, Brussel, 1972, pp. 234-243.

¹⁴ Zie bv. J.M. VAN DUNNÉ, "De waarde van de rechtsdogmatiek voor het privaatrecht", *Rechtsphilosophie en Rechtstheorie*, 1974, nr. 1-2, pp. 50-69.

¹⁵ Dit wordt kernachtig uitgedrukt door M. DE MEY, "Attempts to establish (a) new science(s). A report on three international conferences", *Communication and Cognition*, vol. 8, nr. 2-4, 1975, p. 287: "The idea is, in essence, that information is not so much in the message as it is in the receiver. There is no meaning in an isolated message. The meaning of a message is synthesised by the receiver out of his own knowledge".

¹⁶ De historische methode is niet, zoals soms wordt be-

⁹ F.J. VANDAMME, "Een algemene wetenschap van de communicatie", in: L. APOSTEL (ed.), *De eenheid van de cultuur*, Meppel, 1972, pp. 63-78.

¹⁰ Zie: H.C.F. SCHOORDIJK, "Oordelen en vooroordelen", Deventer, 1972, pp. 7-13; W. VAN GERVEN, o.c., pp. 129 e.v.; M. DONNER, "Uitlegging en toepassing", in *Miscellanea W.J. Ganshof van der Meersch*, Brussel, 1972, pp. 103-126.

¹¹ Zie W. VAN GERVEN, "Over Recht en Systeem", *Rechtsphilosophie en Rechtstheorie*, 1973, nr. 2, p. 48; H.F. CROMBAG, J.L. DE WIJKERSLOOTH en M.J. COHEN, "Over het legitimeren van rechterlijke beslissingen", in *Het rechterlijk oordeel*, Zwolle, 1973, p. 10.

¹² Het is dan de taak van de rechtsleer dit geheel van kennis en opvattingen te expliciteren; zie bv. J. MERTENS DE WILMARS, "De economische opvattingen in de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen", in *Miscellanea W.J. Ganshof van der Meersch*, Brussel, 1972, pp. 137-158.

Door het stellen van de primauteit van het (te interpreteren) object t.a.v. het (interpreterende) subject, wordt evenwel een vals beeld zowel van de jurist (en wellicht alweer op de eerste plaats van de rechter) als van het recht zelf opgehangen. Vergeeten wordt nl. dat de jurist in tegenstelling tot de historicus, wiens opdracht erin bestaat een objectief-vrijblijvend relaas van "feiten" te geven, op de eerste plaats geconfronteerd wordt met een "normatief" geheel, waaraan de waar/vals dichotomie — de opperste rechter in het wetenschappelijke denken — totaal vreemd is. Normen zijn immers noch waar, noch vals. Vandaar ook dat de juridische interpretatie nooit met gebruikmaking van die criteria kan worden beoordeeld¹⁷.

Wilde de historische interpretatiemethode desalniettemin haar wetenschappelijke pretenties getrouw blijven, dan kon zij niet anders dan een additionele factor bij het interpretatieproces betrekken nl. de intenties van de auteurs van de te interpreteren tekst, waarvan de al dan niet conformiteit met een mogelijke interpretatie, de waarheid of valsheid van laatstgenoemde bepaalde. Afgezien van het feit dat deze intentie vaak een fictief karakter had en overigens zelf om interpretatie vroeg¹⁸, bleek spoedig dat de prijs die de historische methode voor haar objectiviteit diende te betalen, vrij hoog was. Want zij berustte op twee nauw verbonden reducties: een reductie van het recht tot een historisch gebonden, autonoom en gesloten normengebied en een reductie van de rechter (jurist) tot een geschoold historicus.

Weliswaar behoort ook dit misverstand tot het verleden. Het *heteronome rechtsdenken* heeft de waarde en de noodzakelijkheid van de subjectieve pool bij de juridische interpretatie benadrukt. De te interpreteren tekst wordt "gedecentreerd". Door hem te plaatsen in een groter geheel (context) verliest hij zijn geprevilegieerd statuut, zijn uniciteit als bron van een autonoom rechtsdenken. In een heteronoom rechtsdenken wordt de te interpreteren tekst daarentegen een fragment van een complex

normengeheel. Dit geheel vertoont een structuur, een economie, een systematiek. De rol van het (interpreterende) subject is niet langer beperkt tot een passief "luisteren" naar het (te interpreteren) object — want woorden spreken niet voor zichzelf — maar wordt een actief inkaderen van dit object in grotere gehelen, m.a.w. in gehelen die m.b.t. de oorspronkelijke eenheden heteronoom zijn. Doch dit inkaderen in grotere betekenisverlenende gehelen is een *constructieve, en dus subjectieve activiteit* van de interpretator. Deze activiteit is subjectief omdat het de interpretator zelf is die bepaalt welke betekenisverlenende gehelen überhaupt ter sprake komen. Het is de interpretatie zelf die de relevante context levert waarin de te interpreteren tekst moet worden ingeschakeld. Het is met gebruikmaking van zijn *kennis* van het normengeheel (systeem) en vooral van de daaraan ten grondslag liggende waardenopties (geest), dat de interpretator die betekenisverlenende grootheden weet te selecteren die "relevant" zijn. Hoeft het dan nog te verwonderen dat men het tegenwoordig heeft over de constructieve, ja zelfs creatieve taak van de rechter?

Besluit

5. Na het voorgaande kan menig lezer in zijn wetenschappelijke ernst of gestrengheid gestoord zijn wegens het nogal zelfgenoegzame karakter waarin bovenstaande beschrijvingen getooid zijn en waaraan ongetwijfeld een positieve waardering t.o.v. het huidige interpretatieve denken ten grondslag ligt. Dat de geschetste evolutie nochtans niet zonder meer probleemloos is, zouden wij nu juist bij wijze van besluit willen illustreren. Want het is meer bepaald hierin dat de relevantie van de geschetste parallelismen gelegen is.

Men kan de constructie van vertaalmachines inderdaad beschouwen als pogingen tot *simulatie* van een typisch menselijk proces: de interpretatie van het recht. Simulatie als zodanig is een wetenschappelijk onderzoeksprocédé waarvan het doel is de *constructie van hypothesen* betreffende de wijze waarop menselijke prestaties, die duidelijk intelligentie manifesteren, verlopen. Wanneer nu blijkt dat de problemen die men bij de constructie van automatische vertaalmachines moet overwinnen, in essentie die zijn welke men ook bij de juridische interpretatie dient te overwinnen, dan valt er veel voor te zeggen laatstgenoemde problemen en probleemoplossingen te clarifiëren aan de hand van de meer geëxpliciteerde eerstgenoemde problemen en probleemoplossingen¹⁹. Het is wellicht deze ex-

weerd, tegengesteld aan de tekstuele methode. Beide zijn complementair. De historische methode weerspiegelt a.h.w. de verticale dieptedimensie (welke betekenis komt een analyse-eenheid toe?), terwijl de tekstuele methode de horizontale breedtedimensie weergeeft (welke analyse-eenheden komen überhaupt ter sprake: woord, zin, artikel enz.?). Alle historici zijn dan ook tot op zekere hoogte linguïst, omdat zij "de werkelijkheid uit het verleden leren kennen via de taal"; zie H. GAUSS, "De betekenis van de taal bij het historisch onderzoek", *Communication and Cognition*, vol. 4, nr. 1, 1971, p. 14.

¹⁷ Zie: G. KALINOWSKI, "Philosophie et logique de l'interprétation en droit. Remarques sur l'interprétation juridique, ses buts et ses moyens", *Archives de Philosophie du Droit, L'interprétation dans le droit*, 1972, nr. 17, pp. 39-49.

¹⁸ Zie: J. STONE, o.c., pp. 215-219; H. BATIFFOL, "Questions de l'interprétation juridique", *Archives de Philosophie du Droit, L'interprétation dans le droit*, 1972, nr. 17, pp. 16-17.

¹⁹ Het programma immers waarvan de vertaalautoomaat moet voorzien zijn is een directe en expliciete bron van

pliciterende rol die de waarde van ons onderzoek bepaalt.

De geschiedenis van de hierboven geschetste simulatiepoging reveleert twee evoluties: enerzijds een overgang van deel naar geheel, van kleinere analyse-eenheden naar grotere gehelen en anderzijds een accentverschuiving van object naar subject. De problemen die men daarbij ontmoet zijn onder de navolgende vraagstellingen weer te geven. Deze vraagstellingen kunnen dan, m.b.t. de juridische interpretatie, als karakteristieke probleemvelden van het huidige rechtsdenken beschouwd worden.

6. Dat de jurist bij de interpretatie van een juridische bepaling zich mede op de *verbale context* ervan beroept, is duidelijk. Doch hoever reikt deze verbale context? Blijft deze beperkt tot de context waarnaar verwezen wordt? En indien ja, moet deze verwijzing expliciet, dan wel expliciet of impliciet plaatshebben? Wellicht dient de verbale context bepaald te worden aan de hand van een instrumentele relatie tussen de diverse juridische bepalingen. Maar door welke (logische?) regels wordt deze relatie beheerst? En wat is het verband tussen dit instrumenteel relatiernet en het juridische consistentiebegrip?²⁰

Voorts kunnen we in dit verband de voor de hedendaagse rechtsvinding bijzonder irriterende vraag stellen: op wat berust de selectieve manier waarop, bij de interpretatie van het recht, bepaalde contexten "relevant" worden geacht? Welke heuristische mechanismen zijn daarbij werkzaam?²¹

7. Ook het belang van de *situationele context* bij de juridische interpretatie wordt tegenwoordig onderstreept. Plausibele interpretaties blijken inderdaad slechts mogelijk na studie van de feiten van het geval. We staan hier voor het in de rechtstheorie bekende probleem van de interactie tussen norm en feit. Doch waarin bestaat deze dialectiek precies?

informatie betreffende datgene dat de automaat in feite doet wanneer hij vertaalt; zie N.H. FRIJDA, "Opmerkingen over psychologische simulatie", *Communication and Cognition*, vol. 5, nr. 2, 1972, pp. 91-97.

²⁰ Door de Poolse logische school werd op dit gebied al een en ander gepresteerd. Doch wellicht moeten deze studies worden aangevuld door de meer recente onderzoeken op het gebied van de linguïstiek en de cognitieve psychologie; zie M. MINSKY, "A framework for representing knowledge", in P.H. WINSTON (ed.), *The psychology of Computer Vision*, New York, 1975, pp. 211-217.

²¹ Het lijkt interessant te mogen opmerken dat een recente literatuur (o.m. H.F. CROMBAG, J.L. WIJERSLOOTH en M.J. COHEN, o.c., pp. 8-13) het antwoord op deze en andere vragen in de richting van de empirische wetenschappen zoekt. Wellicht kan hier vruchtbaar gebruik gemaakt worden van de recente gegevens op het gebied van "problem-solving" en aandachtspychologie.

En indien een zodanige wisselwerking de noodzakelijke mogelijksvoorwaarden van elke interpretatie überhaupt is, hoe lost men de rechtspolitieke vraag van de scheiding tussen uitlegging en toepassing van het recht op (zoals voor het Europese Hof van Justitie in het kader van de prejudiciële procedure)?

Ook mogen we wijzen op de rol van het geheel van kennissen waarmee de interpretator is uitgerust. Welke *kennissen, opvattingen, wereldbeelden en ideologieën* zijn daarbij predominant? Is er een grens aan het putten uit deze heteronome bronnen bij de juridische interpretatie? Is de explicite van dit geheel van opvattingen, wereldbeelden en ideologieën niet hét middel om in de toekomst aan het verwijt van een "gouvernement des juges" te ontsnappen?

Deze vele vraagstellingen — wellicht tot vervelens toe — beogen enkel het belang en de complexiteit van ons probleem te illustreren. Daarbij mag niet vergeten worden dat de redenen van het uitblijven van een perfecte vertaalautomaat essentieel verband houden met *die zelfde* vraagstellingen, doch dat omgekeerd het bestaan van een vrij primitieve vertaalmachine ons reeds een aantal partiële antwoorden op deze vragen heeft geleverd, antwoorden die bij de studie van het juridische interpretatieprobleem betrokken zouden moeten worden. Een interdisciplinaire aanpak lijkt hier meer dan aangezien.

8. Wij wijzen nog even op een probleem dat verband houdt met de tweede evolutie, te weten die welke tot uiting komt in de accentverschuiving van object naar *subject*. Het benadrukken van de rol en het belang van de subjectieve factor bij de interpretatie van het recht betekent niet noodzakelijk een overgave aan een of andere vorm van subjectivisme. Enkel wordt daardoor duidelijk gesteld dat de juridische interpretatie totaal onmogelijk is zonder een vrij aanzienlijk aandeel van louter subjectieve factoren, die tot voor kort grondig werden onderschat. Het probleem is dan niet langer welke factoren, het te interpreteren object of het interpreterende subject, bij de interpretatie van het recht onmisbaar zijn. *Dat zijn ze beide*. Het eigenlijke probleem is welke rol men elk van deze factoren precies moet laten spelen om de interpretatie zo adequaat mogelijk — d.i. noch steriel, noch subjectivistisch — te maken. Het is duidelijk dat dit probleem samenhangt met het rechtspolitieke feit van de scheiding van de machten. Het is het bekende, doch uiterst precaire vraagstuk van de grenzen van de interpretatie.

Johan VERBEKE
Aspirant N.F.W.O.

VRAAGTEKENS BIJ EEN EVENTUELE ORDE VAN JOURNALISTEN

In zijn rede "Grenzen aan de journalistieke vrijheid" op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen heeft mr. Paul Dumez gepleit voor de oprichting van een Orde van Journalisten¹. Wie zoekt naar de oplossing van de auteur voor de juridische hamvraag van de hele problematiek, met name de *grondwettigheid* van een eventuele Orde van Journalisten, blijft enigszins op zijn honger. Precies aan dit belangrijke punt zouden wij enige beschouwingen willen wijden.

Schematisch komt de argumentatie van mr. Dumez betreffende de verplichte toetreding van journalisten tot een beroepsorde hierop neer:

1. In artikel 18 van de Grondwet worden slechts de censuur en de borgstelling verboden t.a.v. de pers. Andere preventieve maatregelen — zoals bv. de verplichte toetreding van de journalist tot een beroepsorde — zijn dus door de tekst van de Grondwet niet verboden.

2. Als men het voorgaande onder invloed van de wordingsgeschiedenis van de Grondwet en van de rechtsleer gedurende meer dan een eeuw anders geïnterpreteerd heeft, dan belet niets dat van nu af toch een Orde van Journalisten wordt ingesteld. Het zou immers niet de eerste keer zijn dat aan de onderliggende bedoeling van de grondwetgever wordt getornd.

3. Ook in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden kan een argument pro een Orde gevonden worden. Art. 10, 2, van dat verdrag bepaalt immers m.b.t. de vrijheid van meningsuiting: "Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de wet worden voorzien, en die in een democratische samenleving nodig zijn in het belang van 's lands veiligheid, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen".

Zowel de argumentatie als de conclusie van mr. Dumez doen een aantal vragen rijzen. Voor de goede orde hebben wij onze repliek ook in drie punten ingedeeld.

1. In art. 18 van de Grondwet worden als preventieve maatregelen t.a.v. de uitoefening van de persvrijheid inderdaad slechts de borgtocht en de censuur vermeld. Daaruit concluderen dat alle andere preventieve maatregelen — in casu de verplichte toetreding tot een Orde van Journalisten — toegelaten zijn, is echter om twee redenen ongegrond:

a) Het is een algemeen beginsel van Belgisch staatsrecht dat preventieve maatregelen t.a.v. rechten en vrijheden verboden zijn, tenzij zij door de wet of het verdrag uitdrukkelijk worden toegelaten². Daar de Grondwet in voorliggend geval niet uitdrukkelijk in uitzonderingen voorziet, zijn preventieve maatregelen t.a.v. de uitoefening van de persvrijheid formeel uit den boze.

b) Preventieve maatregelen zijn bij uitstek uitgesloten, als het om de persvrijheid gaat. Reeds in het rapport-De Brouckère aan het Nationaal Congres wordt naast de censuur en de borgtocht letterlijk "*toute autre mesure préventive*" uitgesloten³. Hetzelfde blijkt ook uit de discussies in het Nationaal Congres⁴. Hoe komt het dan dat in de Grondwet tekstueel slechts de borgtocht en de censuur worden verboden?

Voor het Nationaal Congres leed het geen twijfel dat met censuur en borgtocht *alle* preventieve maatregelen werden bedoeld. Devaux had dat immers met zoveel woorden gezegd: "(...) et si j'ai mis aucune poursuite préventive, c'est que j'ai cru que toutes se réduisaient au cautionnement et à la censure"⁵. Een andere reden moet gezocht worden in het feit dat het Nationaal Congres vreesde dat ook de — slechts de in 1848 afgeschafte — zegelbelasting op de pers als een preventieve maatregel beschouwd zou worden⁶, wat het per se wilde vermijden.

Hoewel de tekst van de Grondwet niet zo expliciet is, mag toch worden geconcludeerd dat de grondwetgever *alle* preventieve maatregelen t.a.v. de persvrijheid heeft willen verbieden. Vele commentatoren van de Grondwet zijn het daarover trouwens eens⁷. Wie logisch doordenkt, moet dan ook besluiten dat een Orde van Journalisten flagrant

² J. DE MEYER, *Staatsrecht*, Leuven, 1972, 525.

³ E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès National de Belgique*, Brussel, 1844-1845, deel IV, 60-61.

⁴ Zie bv. de rede van Nothomb in: HUYTTENS, o.c., I, 651.

⁵ HUYTTENS, o.c., deel I, 656.

⁶ O. ORBAN, *Le droit constitutionnel de la Belgique*, Luik, 1906-1911, deel III, 440.

⁷ DE MEYER, o.c., 468; ORBAN, o.c., III, 440; P. WIGNY, *Droit constitutionnel*, Brussel, 1952, deel II, 351; A. MAST, *Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht*, Gent, 1972, 424-425.

¹ P. DUMEZ, "Grenzen aan de journalistieke vrijheid", R.W., 1975-76, 897-916.

in strijd zou zijn met de Grondwet. Prof. Mast zegt het zelfs uitdrukkelijk: "Evenmin zou het recht om in een blad te schrijven afhankelijk kunnen worden gemaakt van de toetreding tot een Orde van Journalisten"⁸.

2. In tegenstelling tot mr. Dumez menen wij dat op dit ogenblik niets toelaat om de Grondwet anders te interpreteren dan steeds is gebeurd. De vrijheid van meningsuiting is een te belangrijk fundamenteel recht om zo maar op de helling gezet te worden. Daar het hier zo'n belangrijke aangelegenheid betreft, is een grondwetswijziging nodig voordat een Orde van Journalisten kan worden ingevoerd. Maar zo lang dat niet is gebeurd, moet de Grondwet hardnekkig in de andere zin worden geïnterpreteerd. Terloops zij aangestipt dat het ontwerp van verklaring betreffende de herziening van de Grondwet van 1965 volgende bepaling bevatte: "De Commissie oordeelde dat het beginsel van de persvrijheid waaraan niet getornd mag worden, de organisatie van het beroep van journalist helemaal niet verbiedt, *mits om het even wie op elk ogenblik journalist kan zijn*"⁹. De door ons gecursiveerde laatste zinsnede laat duidelijk uitschijnen dat een verplichte toetreding tot een Orde van Journalisten in ons land in 1965 door de kamercommissie ontoelaatbaar werd geacht.

3. Op het eerste gezicht snijdt het derde argument van mr. Dumez het meest hout. Het Europees Verdrag voor de rechten van de mens bepaalt in art. 10, 2, inderdaad dat bij de wet beperkingen kunnen worden gesteld aan de vrijheid van meningsuiting. Maar anderzijds is het zeer de vraag of art. 10, 2, van het verdrag ook *preventieve* maatregelen t.a.v. de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting toelaat. Heel wat auteurs menen van niet.

Antonopoulos tekent aan bij art. 10, 2: "Il ressort du texte de l'article 10 de la Convention que son paragraphe 1 se fonde sur le principe de l'interdiction des mesures préventives, condition nécessaire pour l'exercice réel et efficace de la liberté d'expression, d'opinion et d'information. Au contraire, le par. 2 dudit article précise les limites à l'exercice du droit garanti dans le par. 1 sous les conditions que ces limites peuvent imposer de mesures répressives. En effet, le texte du par. 2 de l'article 10 utilise les mots 'responsabilités', 'forma-

lités', 'conditions', 'restrictions', 'sanctions' qui ne peuvent être admis ainsi que sous la forme de mesures répressives. Il ne faut pas oublier que la Convention a codifié les dispositions et les principes généraux des droits internes des Etats membres du Conseil de l'Europe qui se fondent, relativement à la liberté d'expression et d'opinion, sur le principe de l'interdiction des mesures préventives. C'est dans cet ordre d'idées que la disposition de l'article 10 doit être interprétée"¹⁰.

Antonopoulos komt dus tot het besluit dat preventieve maatregelen t.a.v. de vrijheid van meningsuiting onverenigbaar zijn met art. 10 van het verdrag. Ook Boukema¹¹ en Guradze maken gelijkaardige bedenkingen. Deze auteurs voeren nog een ander argument aan tegen de verplichte toetreding tot een Orde van Journalisten. In art. 10, 1, van het verdrag wordt alleen in preventieve maatregelen voorzien t.a.v. vrije meningsuiting door middel van radio-omroep, bioscoop en televisie. Guradze merkt n.a.v. hiervan op: "Daraus, dass Art. 10 Abs 1 S 3 ein Genehmigungsverfahren nur für Rundfunk, Film und Fernsehen erlaubt, folgt a contrario, dass die Lizenzierung der Presseunternehmen verboten ist. Die Pressegesetze der Länder gehen darüber hinaus, indem sie die Zulassung auch für einzelnen Journalisten freigeben. (...) Der freie Journalist, der nur seinem Berufsethos verpflichtet ist, ist ein wesentliches Merkmal der freiheitlichen Demokratie im Gegensatz zum totalitären Staat, der nur "zuverlässige", linietreue Funktionäre im Presseberuf tätig sein lässt"¹². Boukema verdedigt hetzelfde standpunt¹³.

Ons besluit kan kort zijn: een Orde van Journalisten — in ieder geval als men verplicht is toe te treden, maar wat is een beroepsorde anders? — is in strijd met de Grondwet en zelfs met het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. Misschien is het daarom raadzaam om uit te kijken naar andere organen, die de deontologie van de journalist zouden kunnen ter harte nemen¹⁴.

J. LIEVENS

¹⁰ N. ANTONOPOULOS, *La jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme*, Leiden, 1967, 178-179.

¹¹ P. BOUKEMA, *Enkele aspecten van de vrijheid van meningsuiting in de Duitse Bondsrepubliek en in Nederland*, Amsterdam, 1966, 258.

¹² H. GURADZE, *Die Europäische Menschenrechtskonvention. Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten best Zusatzprotokollen*, Berlin, 1968, 147.

¹³ BOUKEMA, o.c., 258.

¹⁴ Men denke bv. aan de instelling van een Nationale Persraad. Zie DUMEZ, *art. cit.*, 910.

⁸ A. MAST, o.c., 425.

⁹ Kamer van Volksvertegenwoordigers, 93 (1964-65), nr. I (bijlagen), zitting 3 maart 1965.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 25 JUNI 1975

Voorzitter : de h. Polet

Raadsheer-rapporteur : de h. Busin

Advocaat-generaal : de h. Duchatelet

Arbeidsovereenkomst bedienden—Internationaal privaatrecht—Wetten van politie en veiligheid—Bepalingen die de werknemers beschermen—Minimum termijn voor opzegging van hogere bedienden—Hogere vergoeding—Stilzwijgen van vreemde wet en van overeenkomst.

Inzake arbeidsovereenkomsten vormen de gebiedende wettelijke bepalingen die de bescherming van de werknemers regelen wetten van politie en veiligheid in de zin van art. 3 B.W.

De bepaling in de Arbeidsovereenkomstenwet voor bedienden waarbij, ten aanzien van de duur van de opzegging welke aan de "hogere" bedienden moet gegeven worden, het beginsel van de wilsautonomie wordt gehuldigd met het voorbehoud dat de opzeggingstermijn niet lager mag zijn dan een bepaalde minimumtermijn, is een bepaling van politie en veiligheid in zoverre ze die minimumtermijn vaststelt.

Bij gebrek aan een bepaling van de vreemde wet die de werkgever verplicht tot vergoeding in geval van beëindiging van de arbeidsovereenkomst zonder gegronde reden en bij gebrek aan een overeenkomst omtrent een hogere opzeggingstermijn is een opzeggingsvergoeding die het door de Belgische wet bepaalde minimum te boven gaat niet verschuldigd.

Taylor t/ N.V. Vendo International

Gelet op het bestreden arrest, op 8 februari 1974 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek, 14, 15, § 2, 20 en 22 van de wetten betreffende het bediendencontract, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 20 juli 1955 en, voor zoveel nodig, de wijzigingen ingevolge de wet van 21 november 1969, artikelen 44, 49 en 52, en 97 van de Grondwet,

doordat het vaststaat dat verweerster, Belgisch filiaal van de Amerikaanse vennootschap "The Vendo Company", op 20 januari 1969 eisers arbeidsovereenkomst voor bedienden voor onbepaalde tijd zonder gegronde reden, eenzijdig en op staande voet had verbroken op het moment dat eiser, nadat hij door de moedermaatschappij bij het filiaal was overgeplaatst, er inderdaad als verkoopleider werkte, en het arrest, rechtdoende op de rechtsvordering die eiser op grond van de artikelen 14, 15 en 20 van de wetten betreffende het bediendencontract had ingesteld tot betaling van een compenserende opzeggingsvergoeding gelijk aan vier jaar loon, met verandering van het beroepen vonnis, verweerster veroordeelt tot betaling van een vergoeding gelijk aan zes

maanden, dit is de wettelijke minimumduur van de opzeggingstermijn rekening houdend met het loon en de anciënniteit, en beveelt dat eiser alle geldsommen zou terugbetalen die hij in uitvoering van het beroepen vonnis te veel heeft ontvangen, op grond dat "een arbeidsovereenkomst voor bedienden die vreemde elementen bevat in beginsel beheerst wordt door de wet die de partijen uitdrukkelijk of stilzwijgend hebben aangewezen, met dit voorbehoud dat noch de overeenkomst, noch de wet waarnaar ze verwijst in België mogen worden toegepast voor zover ze in strijd zijn met wettelijke bepalingen die de Belgische internationale openbare orde betreffen ; dat daaronder gerangschikt moeten worden de bepalingen die de werknemers beschermen en onder meer die welke de minimumopzeggingstermijnen vaststellen of de vergoedingen die er voor in de plaats treden ; dat ten deze de toepasselijke wet niet uitdrukkelijk werd gekozen, doch dat uit de tijdens de debatten verstrekte gegevens volgt dat de contracterende partijen hun overeenkomst aan de wet van de Staat Missouri hebben willen onderwerpen ; ... dat noch de wet van deze Staat en evenmin de Amerikaanse federale wet voorzien in een minimum opzeggingstermijn of in een compenserende vergoeding in geval van ontslag van een bediende ; ... dat de bepaling, in de overeenkomst, van een opzeggingstermijn van twee weken of van een vergoeding gelijk aan twee weken loon", die volgens het arrest voortvloeit uit bepaalde gebruiken en verenigbaar is met voornoemde Amerikaanse wetten, "echter in België niet kan worden toegepast wegens de gebiedende bepalingen van de artikelen 15 en 20 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract die langere minimumopzeggingstermijnen voorschrijven ; dat deze wettelijke bepalingen, die van Belgische internationale openbare orde zijn, de rechter verbieden de eenzijdige beëindiging van een arbeidsovereenkomst voor bedienden te bestraffen door het toekennen van een lagere vergoeding dan het minimum dat ze in het bedoeld geval vaststellen ; dat daarentegen, en op gevaar af aan de overeenkomst die de partijen geldig in de Verenigde Staten hebben gesloten afbreuk te doen buiten elke rechtvaardiging door het dwingend karakter van voormelde Belgische wetsbepalingen, geen enkele vergoeding kan worden toegekend die hoger is dan het minimum dat zij toestaan ; dat alle beschouwingen in verband met de leeftijd, de gezondheidstoestand, de belangrijkheid van de functie van de betrokkene (thans eiser) en de moeilijkheden om een gelijkwaardige betrekking te vinden derhalve niet ter zake dienen",

terwijl, eerste onderdeel, de in het middel vermelde Belgische wetsbepalingen die de beëindiging van de arbeidsovereenkomsten voor bedienden regelen en ze sanctioneren, wetten van politie en veiligheid zijn wier toepassing in de weg staat aan de wilsautonomie die het arrest in aanmerking heeft genomen met het enige voorbehoud van de uitzondering inzake de Belgische internationale openbare orde, waaruit volgt dat bij gebrek aan een overeenkomst waarbij tussen de partijen op geldige wijze de duur van de opzeggingstermijn werd

vastgesteld overeenkomstig artikel 15, § 2, van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract, deze duur door de rechter moest worden vastgesteld rekening houdend met de gebruikelijke criteria ter zake, zoals de belangrijkheid van de functie, het bedrag van het loon, de leeftijd, de anciënniteit en de moeilijkheid om een gelijkwaardige betrekking te vinden, welke eiser omstandig heeft opgegeven in zijn conclusie, en het arrest, door daarmee geen rekening te houden en zich te houden aan de "minimumopzeggingstermijn" die op grond van de Belgische internationale openbare orde van toepassing zou zijn, artikel 3, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek, 14, 15 en 20 van voormelde gecoördineerde wetten heeft geschonden; het niet passend heeft geantwoord op eisers conclusie in zoverre daarin, tot beteugeling van de beëindiging zonder gegronde reden of opzegging van de litigieuze arbeidsovereenkomst voor bedienden, toepassing werd gevraagd van voormelde artikelen 14, 15 en 20 als wet van politie en veiligheid die allen verbindt die op het Belgisch grondgebied werkzaam zijn (schending van artikel 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, indien, zoals het arrest verklaart, de Belgische internationale openbare orde de wettelijke bepalingen omvat die de werknemers beschermen, de bepaling in de overeenkomst van een opzeggingstermijn van twee weken uit dien hoofde nietig moest worden verklaard met toepassing van artikel 22 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract en, de rechter bijgevolg niet kan zeggen dat "alle beschouwingen in verband met de leeftijd, de gezondheidstoestand, de belangrijkheid van de functie en de moeilijkheden om een gelijkwaardige betrekking te vinden" niet ter zake dienen voor de vaststelling van de minimumopzeggingsstermijn (schending van de artikelen 14, 15, inzonderheid § 2, 20, 22 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract en 97 van de Grondwet):

In zoverre het middel de schending van artikel 97 van de Grondwet inroept:

Overwegende dat het arrest beslist dat de clausules van een arbeidsovereenkomst voor bedienden die vreemde elementen bevat in België slechts kunnen worden toegepast voor zover ze niet in strijd zijn met wettelijke bepalingen die de Belgische internationale openbare orde betreffen en dat daaronder gerangschikt moeten worden de bepalingen die de werknemers beschermen en onder meer die welke de minimumopzeggingstermijnen vaststellen of de vergoedingen die er voor in de plaats komen;

Overwegende dat het arrest aldus antwoordt op de conclusie van eiser die betoogde dat de wettelijke bepalingen betreffende de beëindiging zonder gegronde reden en zonder opzegging van de arbeidsovereenkomst voor bedienden, krachtens de wetten van politie en veiligheid allen verbinden die op het Belgisch grondgebied werkzaam zijn;

Dat het arrest bijgevolg voldoet aan het vormvoorschrift van artikel 97 van de Grondwet;

In zoverre het middel zich beroept op de schending van de artikelen 3, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek, 14, 15, 20 en 22 van de wetten betreffende het bediendencontract, gecoördineerd op 20 juli 1955, en, voor zoveel nodig, 44, 49 en 52 van de wet van 21 november 1969;

Overwegende dat het arrest erop wijst, zonder deswege te worden bekritiseerd: a) dat de litigieuze overeenkomst in juli 1961 in de Staat Missouri werd gesloten; b) dat de contracterende partijen de overeenkomst aan de wet van deze Staat hebben willen onderwerpen; c) dat tijdens de uitvoering van de overeenkomst werd bedongen dat, in geval van eenzijdige beëindiging, de vennootschap naar Amerikaans recht The Vendo Company een opzegging van twee weken zou geven of de bediende een gelijkwaardige vergoeding zou betalen; d) dat op 20 januari 1969, toen eiser in België werkte, verweerster, Belgisch filiaal van de vennootschap The Vendo Company, de overeenkomst zonder gegronde reden heeft verbroken; e) dat het jaarlijks loon van eiser op het ogenblik van de beëindiging 20.625 dollar bedroeg;

Dat het arrest er bovendien op wijst dat de wet van de Staat Missouri en de Amerikaanse federale wet niet voorzien in een minimumopzeggingstermijn of in een vergoeding in geval van ontslag van een bediende;

Overwegende dat, inzake arbeidsovereenkomsten, de wettelijke bepalingen die de bescherming van de werknemers regelen en die gebiedend zijn, in de zin van artikel 3, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek, wetten van politie en veiligheid zijn;

Overwegende dat, vóór de wijziging bij de wet van 21 november 1969 die ten deze niet van toepassing is, artikel 15, 2°, van de wetten betreffende het bediendencontract, gecoördineerd op 20 juli 1955, bepaalde dat "wanneer de jaarlijkse bezoldiging hoger is dan 120.000 frank de termijn van de opzegging welke door de werkgever moet in acht genomen worden, vastgesteld wordt bij overeenkomst of door de rechter, zonder dat hij lager mag zijn dan de termijnen vastgesteld bij 1° van dit artikel";

Overwegende dat in die bepaling, wat de duur van de opzeggingen betreft welke aan de erin bedoelde werknemers moest worden gegeven, het beginsel van de wilsautonomie werd gehuldigd met het enige voorbehoud dat de opzeggingstermijn niet lager mocht zijn dan een bepaalde minimumtermijn;

Dat ze, in zoverre ze die minimumtermijn vaststelde, een bepaling van politie en veiligheid was;

Overwegende dat voor het overige de opzeggingstermijn vrij door de partijen en, bij gebreke van een overeenkomst, door de rechter werd vastgesteld; dat deze laatste bij de vaststelling van die termijn niet gebonden was aan enige bepaling van politie en veiligheid wier toepassing daarom had moeten verkozen worden boven die van de wet waardoor de overeenkomst beheerst wordt;

Overwegende dat bij gebrek aan een bepaling van de Amerikaanse wet die de werkgever verplicht tot betaling van een vergoeding in geval van beëindiging zonder gegronde reden van de overeenkomst en bij gebrek aan een overeenkomst waarin ten deze een hogere opzeggingstermijn wordt vastgesteld dan het door de Belgische wet bepaalde minimum, het hof van beroep wettelijk beslist dat de door eiser gevorderde opzeggingsvergoeding, in zoverre ze dit minimum te boven gaat, niet verschuldigd is;

Overwegende dat, zelfs ingeval in bepaalde gronden van het arrest vergissingen zouden voorkomen, het be-

streden beschikkende gedeelte wettelijk verantwoord zou blijven ;

Dat het middel, in zoverre het de schending van artikel 97 van de Grondwet aanvoert, feitelijke grondslag mist en dat het, voor het overige, niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, na als principe te hebben gesteld dat de arbeidsovereenkomst voor bedienden, die vreemde elementen bevat, wordt beheerst door de wet die de partijen uitdrukkelijk of stilzwijgend hebben aangewezen en na de vaststelling dat ten deze de toepasselijke wet niet uitdrukkelijk werd gekozen, verklaart dat de contracterende partijen hun overeenkomst aan de wet van de Staat Missouri hebben willen onderwerpen, op grond dat : "1) de oorspronkelijke overeenkomst tussen de moedermaatschappij The Vendo Company en eiser te Kansas City (Missouri) werd gesloten ; 2) de contracterende partijen Amerikanen waren ; 3) het loon van eiser in Amerikaanse munt was vastgesteld ; 4) de moedermaatschappij zich het recht voorbehield eiser naar de verschillende vennootschappen van haar groep over te plaatsen ; 5) de aanwijzing van eiser bij de verwerende vennootschap louter tijdelijk was ; 6) eiser steeds onder het gezag van de vennootschap The Vendo Company is gebleven", en dat noch uit het op 9 januari 1967 door een procuratiehouder van de verwerende vennootschap ondertekend aanvraagformulier tot tewerkstelling van een buitenlandse werknemer, noch evenmin, uit het op 31 december 1967 door dezelfde procuratiehouder afgegeven getuigschrift kan worden afgeleid dat op het moment van eisers aanwijzing in België een geheel onder de Belgische wet vallende nieuwe arbeidsovereenkomst voor bedienden in de plaats is gekomen van de oorspronkelijke Amerikaanse overeenkomst,

terwijl, eerste onderdeel, deze gronden in het onzekere laten of, naar het oordeel van de feitenrechter, op het ogenblik dat eiser bij verweerster in dienst is getreden al dan niet een nieuwe arbeidsovereenkomst voor bedienden was ontstaan die verschilde van de overeenkomst die oorspronkelijk in juli 1961 tussen eiser en de vennootschap naar Amerikaans recht The Vendo Company was gesloten (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, voormelde gronden niet antwoorden op eisers conclusie in zoverre daarin werd betoogd dat de Belgische wet op de litigieuze arbeidsovereenkomst voor bedienden van toepassing was als wet die de partijen stilzwijgend hadden gekozen wegens de plaats van uitvoering van de prestaties van de bediende en van de maatschappelijke zetel van de werkgever (schending van artikel 97 van de Grondwet) :

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat uit de overwegingen van het arrest blijkt dat dit het bijvoeglijk naamwoord "oorspronkelijk" gebruikt omdat verweerster de tussen partijen bestaande arbeidsovereenkomst voor bedienden heeft gewijzigd door aan sommige van haar bedienden, onder wie eiser, hetzij een opzeggingstermijn van twee weken, hetzij een gelijkwaardige vergoeding toe te kennen, terwijl oor-

spronkelijk geen enkele opzeggingstermijn of geen enkele compenserende vergoeding waren vastgesteld ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest, door de feitelijke elementen op te geven waarop het steunt om te beslissen dat de partijen de overeenkomst aan de wet van de Staat Missouri hebben willen onderwerpen, antwoordt op de conclusie waarin eiser, op grond van andere feitelijke elementen, betoogde dat de partijen stilzwijgend de toepassing van de Belgische wet hadden gekozen ;

Dat elk van de onderdelen van het middel feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 29 OKTOBER 1975

Voorzitter-rapporteur : de h. Naulaerts

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaten : mrs. Bayart en Simont

Werkloosheid—Administratieve sancties—Gebruik van vals stempelmerk of document door werkloze—Bijzonder opzet vereist.

De sanctie van art. 196 van het K.B. van 20 september 1963 met betrekking tot het gebruik van een vals stempelmerk of document vindt alleen toepassing wanneer de werkloze gehandeld heeft met het bijzonder opzet onrechtmatig werkloosheidsuitkeringen te ontvangen.

X t/ R.V.A.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 november 1973 door het Arbeidshof te Gent gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 196 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest eiser de sanctie oplegt van uitsluiting van de werkloosheidsuitkeringen gedurende een periode van dertien weken, zulks op grond van de beschouwing dat eiser een onjuist document heeft gebruikt om onrechtmatig werkloosheidsuitkeringen te genieten en dus onder toepassing van voormeld artikel 196 valt, dat de omstandigheid dat de onjuistheden aan de werkgever te wijten waren, in niets het materieel feit ontzenuwt dat het onjuist document door eiser werd gebruikt, waardoor hij aldus het voordeel van werkloosheidsuitkering, waarop hij niet gerechtigd was, genoten heeft, en dat de bewering van eiser niet met bedrieglijk opzet gehandeld te hebben, doch wel uit onwetendheid, ter zake irrelevant is,

terwijl, eerste onderdeel, indien eiser, zoals hij in zijn conclusie voor het arbeidshof liet gelden, op het ogenblik van het indienen van het document, niet wist dat er onjuiste gegevens op vermeld stonden, en dit ook niet kon achterhalen, gezien zijn afwezigheid op de dagen

waar, in strijd met wat op het document was vermeld, in het bedrijf van zijn werkgever toch werd gewerkt, eiser niet kan worden beschouwd als hebbende, in de zin bedoeld door artikel 196 van voormeld koninklijk besluit van 20 december 1963, een onjuist document voorgelegd ten einde uitkeringen te ontvangen waarop hij geen recht had, daar zulks veronderstelt dat de werknemer een onjuist document zou voorleggen met kennis van het feit dat het onjuist is en dat die onjuistheid van die aard is dat zij hem onverschuldigde uitkeringen verschafft, waaruit volgt dat het verweer door eiser afgeleid uit de afwezigheid van bedrieglijk opzet in zijn hoofde relevant is,

tweede onderdeel, het tegenstrijdig is enerzijds, door voormeld verweer van eiser als irrelevant te beschouwen, na te laten te onderzoeken of eiser al dan niet met bedrieglijk opzet en met kennis van de onjuistheid van het ingediende document heeft gehandeld, en anderzijds niettemin als vaststaand te beschouwen dat eiser, zoals bedoeld in voormeld artikel 196, een onjuist document heeft gebruikt met het doel onrechtmatig werkloosheidsuitkeringen te genieten, welke tegenstrijdigheid in de motivering van het arrest gelijkstaat met een gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering :

Overwegende dat luidens artikel 196 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 de werkloze die een vals stempelmerk heeft gemaakt, een nagemaakt merk heeft gebruikt of onjuiste documenten heeft voorgelegd ten einde uitkeringen te ontvangen waarop hij geen recht heeft, voor een periode van dertien weken van het recht op werkloosheidsuitkering wordt uitgesloten ;

Dat deze bepaling alleen toepassing vindt wanneer de werkloze gehandeld heeft met het bijzonder opzet onrechtmatig werkloosheidsuitkering te bekomen ; dat aan dit vereiste niet is voldaan, wanneer de werkloze de onjuistheid van de door de werkgever in het document vermelde gegevens niet kende ;

Overwegende dat het arrest derhalve de in artikel 196 bepaalde sanctie niet kan opleggen om de enkele reden dat eiser een onjuist document heeft gebruikt en wettig niet kan beslissen dat eisers bewering niet met bedrieglijk opzet maar uit onwetendheid te hebben gehandeld, irrelevant is ;

Dat het middel gegrond is ; (. . .)

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ; Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ; Veroordeelt verweerder in de kosten.

Verwijst de zaak naar het Arbeidshof te Antwerpen.

NOOT—De rechtspraak bleef tot heden verdeeld inzake de toepassing van artikel 196 van het K.B. van 20 december 1963.

In de meeste arresten en vonnissen werd beslist dat de sanctie van uitsluiting van het recht op werkloosheidsuitkering moest worden toegepast zonder dat daarom het bewijs van bedrieglijk opzet diende te worden geleverd : het materieel feit onjuiste documenten te hebben voorgelegd was voldoende om de sanctie op te lopen. Deze rechtspraak werd onder meer gevolgd door de Arbeidshoven te Gent en te Luik. Dezelfde rechtspraak werd gehuldigd tot 1970 door de inmiddels afgeschafte commissies.

Het vonnis van 17 januari 1974 van de Arbeidsrechtbank te Oudenaarde (zie R.W., 1974-75, 688 met noot) stelde evenwel dat de administratieve sanctie van artikel 196 een beugelend karakter heeft, zodat bij de interpretatie ervan de beperkende uitleggingsregels van het strafrecht moeten worden toegepast : het is niet voldoende het materieel feit vast te stellen, bovendien moet blijken dat het document werd voorgelegd ten einde uitkeringen te ontvangen.

Het cassatiearrest maakt een einde aan deze controverse : artikel 196 is slechts toepasselijk, wanneer de werkloze gehandeld heeft met het *bijzonder opzet* (dol spécial) om onrechtmatig werkloosheidsuitkeringen te verkrijgen.

Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat de reglementering op dat stuk inmiddels is gewijzigd, in die zin dat de betrokkene zelf voortaan ook het document moet ondertekenen, zodat hij nadien bezwaarlijk kan beweren onwetend te zijn over eventuele onjuiste vermeldingen.

G. De Saeger

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 26 NOVEMBER 1975

Voorzitter-rapporteur : de h. Naulaerts

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : mr. Houtekier

Militie—Vrijlating op morele grond—Art. 12, § 1, 5° bis, Militiewet—Hoedanigheid van krijgsgevangene.

M.b.t. het vereiste van art. 12, § 1, 5°bis, Militiewet, te weten dat het gezinslid de "hoedanigheid" van verzetslid, krijgsgevangene, politiek gevangene of gedeporteerde bezit, is het niet voldoende, dat het gezinslid in feite verzetslid, krijgsgevangene, politiek gevangene of gedeporteerde is geweest. Die hoedanigheid dient steeds bewezen te worden door het bezit van het desbetreffende statuut.

Van A.

Gelet op de bestreden beslissing, op 11 september 1975 door de Hoge Militieraad gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 12, § 1, 5°bis, lid 3, c, van de bij koninklijk besluit van 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten, ingevoegd door de wet van 30 juli 1974, 1, 3 en 4 van de wet van 18 augustus 1947 houdende regeling van het statuut van de krijgsgevangenen 1940-1941,

doordat de bestreden beslissing de door eiser gevraagde vrijlating van dienst op morele grond weigert om de reden dat eiser tevergeefs de hoedanigheid van krijgsgevangene van zijn vader inroept en tot staving daarvan een attest "Entlassungsschein" van 20 januari 1941 voorlegt en een attest van 25 januari 1941 van de burgemeester van Borgerhout waarbij deze bevestigt dat de vader van eiser zich bij het gemeentebestuur aanwezig heeft gemeld ; dat het echter niet blijkt dat de vader van eiser zijn erkenning van krijgsgevangene heeft gevraagd overeenkomstig de wet van 18 augustus 1947 op het statuut van de krijgsgevangenen ; dat het niet volstaat krijgsgevangene geweest te zijn om, overeenkomstig dit statuut, de hoedanigheid van krijgsgevangene te hebben ; dat bij gebreke van deze hoedanigheid in hoofde van zijn vader eiser geen vrijlating op morele grond kan bekomen,

terwijl, eerste onderdeel, eiser, benevens de ingeroepen broederdienst, door de nedergelegde bewijsstukken aantoonde, zonder op dit punt tegengesproken te worden, dat zijn vader tijdens de oorlog van 1940-1945 tot 20 januari 1941 werkelijk krijgsgevangene is geweest, zodat eiser gerechtigd was de vrijlating van dienst op morele grond te bekomen (schending van artikel 12, § 1, 5bis, lid 3, c, van de dienstplichtwetten);

tweede onderdeel, het feit dat de vader van eiser de voordelen niet gevraagd heeft voortspruitende uit de toepassing van de wet van 18 augustus 1947 geenszins inhoudt dat hij niet in feite de hoedanigheid van krijgsgevangene bezat, die door de rechter kan erkend worden, zodat eiser gerechtigd was uit dien hoofde vrijlating op morele grond te bekomen (schending van alle ingeroepen bepalingen):

Overwegende dat, wanneer artikel 12, § 1, 5bis, lid 3, c, van de gecoördineerde dienstplichtwetten eist dat het gezinslid de "hoedanigheid" van verzetslid, krijgsgévangene, politiek gevangene of gedeporteerde bezit, het niet volstaat dat het gezinslid in feite verzetslid, krijgsgévangene, politiek gevangene of gedeporteerde is geweest; dat die hoedanigheid steeds bewezen dient te worden door het bezit van het desbetreffende statuut;

Overwegende dat de Hoge Militieraad vaststelt dat de vader van eiser geen aanvraag tot erkenning van de hoedanigheid van krijgsgévangene binnen de door de wet van 18 augustus 1947 bepaalde termijn heeft ingediend en aldus zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening.

NOOT—1. Het nieuwe art. 12, § 1, 5bis, van de Militiewet (K.B. van 30 april 1962 tot coördinatie van de dienstplichtwetten, *Stbl.* 9 mei 1962) heeft, sinds het bij de Wet van 30 juli 1974 (*Stbl.* 26 september 1974) werd ingevoegd, reeds aanleiding gegeven tot heel wat betwistingen¹.

De militierechtscolleges worden thans overspoeld door een aantal aanvragen waarbij er steeds discussie blijkt te zijn over de juiste betekenis van het in dit artikel vermelde begrip "hoedanigheid".

We herinneren er hier aan dat art. 12, § 1, 5bis, het principe van één dienst per gezin in beperkte mate heeft vastgelegd. Zo is het dat een dienstplichtige vrijlating op morele grond kan verkrijgen als hij zich op een broederdienst kan beroepen en daarenboven tot een gezin behoort waarvan een lid aan een bijzondere voorwaarde voldoet. Een bijzonder voorwaarde is o.m. dat het gezin: "c) ten minste één lid telt dat de hoedanigheid van verzetslid, krijgsgévangene, politiek gevangene of gedeporteerde bezit".

Wat gaat nu precies achter het begrip "hoedanigheid" schuil? Het arrest en de voorafgaande beslissing van de Hoge Militieraad hakken de knoop door: onder bezit van hoedanigheid wordt niets minder verstaan dan het bezit van het statuut.

De Hoge Militieraad (franstalige kamer) baande op 21 mei 1975 de weg met de beslissing inzake Ghysels, bevestigd door Cass., 8 oktober 1975, R.W., 1975-76, 1902. Op 11 september 1975 ging de nederlandstalige kamer van de HMR dezelfde weg op met drie beslissingen (i/z Van Aerden, Na-

gels en Vermassen, bevestigd door de arresten van 26 november 1975.

2. Voor welke situatie staat men meestal?

1) Ofwel werd door een gezinslid (doorgaans de vader) het statuut indertijd wel degelijk aangevraagd, doch het werd hem geweigerd. Hier zal men dus trachten op de woorden te spelen door staande te houden dat het begrip "hoedanigheid" ruimer is dan het begrip "statuut".

2) Ofwel is een gezinslid van de dienstplichtige inderdaad effectief verzetslid, politiek gevangene of krijgsgévangene of gedeporteerde geweest, doch heeft hij, uit onachtzaamheid of uit gebrek aan interesse voor de toenmalige misschien luttele voordelen (decoratie, diploma, kleine rente) het statuut, waarop hij ongetwijfeld recht had, nooit aangevraagd.

Dit statuut kan thans door de betrokkenen niet meer aangevraagd worden, daar de termijn hiertoe op 31 december 1964 verstreken is (Wet 19 april 1963, *Stbl.* 1 mei 1963).

In het laatste geval wordt de situatie door de betrokkenen, en er blijken er heel wat te zijn, als bijzonder discriminerend aangevoeld. Hoe konden zij immers zoveel jaren terug weten of ook maar vermoeden dat later zulke belangrijke voordelen als het vrijlaten van legerdienst voor hun zoon zouden worden gekoppeld aan het feit dat zij al dan niet de administratieve stap hadden gezet om een statuut te verkrijgen. Die mensen leggen de militieraden dikwijls overvloedige en onbetwistbare bewijsstukken voor waaruit blijkt dat zij bv. maanden of zelfs jaren krijsgévangen geweest zijn! Niets mag echter baten.

3. Welke argumenten worden nu aangevoerd om de door de Hoge Militieraad en het Hof van Cassatie gekozen oplossing te verantwoorden?

1) Eerst wordt er gesteld dat de wetgever duidelijk een "hoedanigheid" heeft geëist en dat hij zich beperkt heeft tot het eenvoudigweg voorschrijven dat men verzetslid enz. moet geweest zijn. De vraag kan hierbij gesteld worden waarom de wetgever dan gewoon het woord "statuut" niet in de wettekst heeft opgenomen.

2) Een tweede en alleszins belangrijk element wordt geput uit de voorbereidende documenten van de Wet van 30 juli 1974. Uit het verslag van het kamerlid Gheysen bij de bespreking van die wet komt nadrukkelijk naar voren dat de wetgever van oordeel was dat de hoedanigheid van verzetslid enz. bewezen moet worden door het bezit van het desbetreffende statuut (*Parl. Besch., Kamer*, 1974, nr. 164/3, p. 5).

3) Eveneens moet verwezen worden naar de bepalingen van de wetten die de desbetreffende statuten hebben ingericht. Soms worden de woorden statuut en hoedanigheid door elkaar gebruikt (zie art. 8 B.W. 24 december 1946 waarbij het statuut van de burgerlijke weerstanders en werkweigeraars wordt ingericht, *Stbl.* 16 januari 1947).

Dan weer is er in sommige wetten helemaal geen sprake van een "hoedanigheid", doch heeft men het steeds over het "statuut" (W. 18 augustus 1947, statuut der krijgsgévangenen 1940-45, *Stbl.* 29 augustus 1947; W. 1 september 1948, statuut der weerstanders door de sluikpers, *Stbl.* 27-28 september 1948).

In de Wet van 18 april 1963 (*Stbl.* 1 mei 1963), die de sluitingstermijn voor het indienen der aanvragen voor het verkrijgen van een statuut bepaalt, lezen wij woordelijk: "de erkenning van de hoedanigheid van krijgsgévangene".

Hieruit wordt dus een belangrijk tekstargument geput.

4) We moeten eveneens het arrest van de Raad van State van 2 oktober 1974, nr. 15043 inzake Ekstein vermelden. Aan betrokkene werd door de militaire overheid de onthefing geweigerd (art. 87 Militiewet) omdat zijn ouders het statuut van politiek gevangene niet bezaten. De Raad van State aanvaardde dit standpunt en verwierp het annulatieberoep².

5) Ten slotte zijn er in het verleden reeds enkele cassatie-

² Op te merken valt dat, in tegenstelling met al de andere beslissingen inzake militie (uitlet, vrijlating en vrijstelling) waar in laatste instantie het Hof van Cassatie bevoegd is, de beslissing inzake ontheffing of afwijzing van ontheffing het voorwerp kan uitmaken van een voorziening bij de Raad van State (betreffende de ontheffing zie A.P.R., Tw. Militie, p. 234 e.v.).

¹ Zie voor een commentaar van de Wet van 30 juli 1974: R.W., 1974-75, 789; zie vooral kol. 796 (erratum: R.W., 1974-75, 1023).

arresten gewezen waarbij bovengenoemd principe op ondubbelzinnige wijze wordt vastgelegd.

Zo werd o.m. geoordeeld dat het feit van verplicht ingelijfd geweest te zijn in het Duitse leger geen erkenning als militair of weerstander uitmaakt en dus niet als broederdienst kan gelden (Cass., 22 december 1962, *Pas.*, 1953, I, 270).

Eveneens werd beslist dat het feit dat een broer van de dienstplichtige gedood werd in de hoedanigheid van weerstander slechts in aanmerking genomen kan worden indien deze broer als weerstander werd erkend (Cass., 5 januari 1953, *Pas.*, 1953, I, 307).

De hoedanigheid van politiek gevangene van 1914-1918 wordt, bij *ontstentenis van een wettelijk statuut* (nvdr.: dit statuut bestaat niet voor de oorlog 1914-1918) in feite door de rechter beoordeeld (Cass., 7 januari 1957, *Pas.*, 1957, I, 494; *Arr. Verbrek.*, 1957, 302).

Men kan slechts rekening houden met een gevangenschap als politiek gevangene indien de betrokkene officieel erkend werd in die hoedanigheid (Cass., 18 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 779).

4. Welk statuut dient een lid van het gezin te genieten om onder de toepassing te vallen van art. 12, § 1, 5bis?

1) Burgerlijke weerstanders: B.W. 24 december 1946, *Stbl.* 16 januari 1947, gewijzigd door W. 2 april 1958, *Stbl.* 11 mei 1958.

2) Gedeporteerden en verplicht tewerkgestelden: W. 7 juli 1953, *Stbl.* 3-4 augustus 1953.

3) Politiek gevangenen: K.B. 16 oktober 1954, *Stbl.* 11 november 1954.

4) Weerstanders door de sluikpers: W. 1 september 1948, *Stbl.* 27-28 september 1948.

5) Krijgsgevangenen: W. 18 augustus 1947, *Stbl.*, 29 augustus 1947.

6) Gewapende weerstanders: B.W. 19 september 1945, *Stbl.* 12 oktober 1945, gewijzigd door W. 30 mei 1945, *Stbl.*, 7 juni 1963, en W. 1 april 1965, *Stbl.* 10 april 1965.

Deze categorieën worden opgesomd in art. 12, § 1, 5bis. Eigenaardig genoeg is er ook nog een categorie die niet onder deze opsomming valt en die niettemin door de Hoge Militieraad aanvaard wordt! Degenen nl. die het statuut van *inlichtings- of actieagent* genieten (B.W. 1 september 1944, *Stbl.* 15 oktober 1944, en B.W. 16 februari 1946, *Stbl.* 27 maart 1946) kunnen zich op art. 12, § 1, 5bis, beroepen.

De statuten van verplicht ingelijfde en van weerstander in de door Duitsland ingelijfde gebieden (W. 21 november 1974, *Stbl.* 31 december 1974) worden niet aanvaard. Er is thans trouwens nog geen enkel dergelijk statuut verleend.

Het voornemen blijkt te bestaan om art. 12, § 1, 5bis, verder uit te breiden met een aantal categorieën. Hiervoor zouden eventueel in aanmerking *kunnen* komen:

- de inlichtings- en actieagenten (zie hierboven);
- de werkweigeraars (B.W. 24 december 1946 en W. 2 april 1958, *Stbl.* 16 januari 1947 en 11 mei 1958);
- de rechthebbenden op het genot van een der wettelijke of reglementaire bepalingen houdende toekenning van een pensioen wegens aan oorlogsfeiten of ermee gelijkgestelde feiten te wijten invaliditeit (militairen en burgers);
- de militairen die in 1940-45 bij de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië hebben gediend (W. 21 juni 1960, *Stbl.* 30 juni 1960).

5. Gelijkaardige situaties doen zich voor bij het toekennen van oorlogsrenten. Vele aanvragers vissen achter het net omdat zij, niettegenstaande hun *feitelijke* hoedanigheid, geen statuut kunnen voorleggen en de termijnen voor een aanvraag verstreken zijn.

Geconfronteerd met die situatie heeft de Regering op 7 november 1975 met de vaderlandslievende verenigingen een protocolakkoord gesloten waarin wordt bepaald dat, zonder weer nieuwe aanvragen tot het verkrijgen van het statuut toe te staan, men toch *financiële* toekenningen zal doen aan degenen die een *feitelijke* hoedanigheid bezitten. Zulk een oplossing schijnt ons echter niet mogelijk te zijn in het geval van het besproken art. 12, § 1, 5bis.

Juridisch zijn de besproken beslissingen juist te achten.

Maar is het billijk en sociaal verantwoord aan de bezitters van een statuut zulke belangrijke voordelen toe te kennen terwijl andere even verdienstelijke personen hiervan verstoken blijven? Hoeveel zal men in de toekomst nog gaan met het toekennen van voordelen aan degenen die de "statutaire" hoedanigheid bezitten?

O.i. is het mogelijk maken om alsnog een aanvraag tot het bekomen van een statuut in te dienen wenselijk, in elk geval voor degenen die in het verleden nog nooit zulke aanvraag hebben gedaan.

Hugo Van Eecke en Leopold Smout

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 4 DECEMBER 1975

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur: de h. Capelle

Advocaat-generaal: de h. Colard

Advocaten: mrs. Simont en Van Ryn

1. Bevoegdheid—Vrederechter—Huur—Vordering tot betaling van gerechtelijke interesten op hoofdsommen voor huur als voor de hoofdsommen reeds een veroordeling uitgesproken is—2. Hoger beroep—Tegen vonnis van onbevoegde vrederechter—Verplichting voor de appelrechter om over de zaak zelf te beslissen—Cassatieberoep.

1. Als de verhuurder, na tegen zijn huurder een veroordeling tot betaling van hoofdsommen voor huurprijzen, bijdragen, belastingen en vergoeding voor bewoning verkregen te hebben, zijn huurder opnieuw dagvaardt, dit maal om betaling van gerechtelijke interesten op die sommen te krijgen, geeft dit geding geen aanleiding tot een geschil betreffende de verhuring van onroerende goederen in de zin van art. 591, 1°, Ger.W., nl. een betwisting ontstaan uit de interpretatie, de uitvoering of de verbreking van een huurovereenkomst, of, in ruimere zin, een betwisting gegrond op de wettelijke regels die de contractuele betrekkingen tussen verhuurder en huurder regelen.

2. Met de bepaling van art. 1070 Ger.W. heeft de wetgever een uitzondering gemaakt, niet op de regels van de bevoegdheid, maar wel op die welke het aanhangig maken bij de rechter regelen.

Die bepaling onderstelt dat de rechtbank van eerste aanleg, waarbij de zaak bij wege van hoger beroep aanhangig wordt gemaakt, hetzij de beslissing vernietigt waarbij de eerste rechter zich ten onrechte ratione materiae bevoegd heeft verklaard, hetzij de beslissing waarbij hij zich onbevoegd verklaart, bevestigt, aldus erkennende dat zij onbevoegd is om als rechtscollege in hoger beroep uitspraak te doen, hoewel zij gehouden is om over de grond van de zaak uitspraak te doen.

Als de rechtbank van eerste aanleg het hoger beroep tegen een vonnis van de vrederechter ontvangt, dit vonnis, waarbij de eis niet ontvankelijk wordt verklaard, vernietigt en de eis toewijst, oordeelt zij dat de vrederechter ratione materiae bevoegd is. Verre van art. 1070 Ger.W. toe te passen, doet zij slechts uitspraak als appelrechter. Tegen haar beslissing staat cassatieberoep open.

³ Cf. A.P.R., Tw. *Militie*, p. 111 e.v. inzake gelijkstellingen met broederdienst.

N.V. U. t/ M. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 7 februari 1974 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi ;

Overwegende dat eiseres afstand gedaan heeft van haar voorziening, in zoverre zij gericht is tegen verweester Mal Nativa, weduwe van Delmotte Fernand, die op 4 augustus 1972 overleden is ; dat de afstand behoorlijk betekend werd ;

Over de tegen de voorziening aangevoerde grond van niet-ontvankelijkheid, door de verweerders hieruit afgeleid dat het vonnis "in hoger beroep" uitspraak doet over het hoger beroep door de verweerders ingesteld tegen een door de vrederechter van het tweede kanton van Charleroi op 5 november 1973 gewezen vonnis ; dat het geding niet tot de aan de vrederechter toegekende bevoegdheid behoorde ; dat, ongeacht voornoemde vermelding, luidens welke het vonnis "in hoger beroep" werd gewezen, overeenkomstig artikel 1070 van het Gerechtelijk Wetboek de beslissing er een is waartegen hoger beroep openstaat, dus in eerste aanleg werd gewezen en dat de voorziening, die voorbarig is, niet ontvankelijk is :

Overwegende dat blijkt uit de aan het Hof overgelegde stukken dat de rechtsvordering van de verweerders ertoe strekte eiseres te horen veroordelen tot de betaling van een bedrag van 120.843 frank, bij conclusie vermindert tot de som van 105.659 frank, zijnde de gerechtelijke interesten verschuldigd op hoofdsommen die eiseres, huurder van de rechtsvoorganger van de verweerders, hun krachtens een veroordeling, moest betalen als huurprijzen, bijdragen, belastingen en vergoedingen voor bewoning, krachtens een in kracht van gewijsde gegaan vonnis dat op 8 februari 1974 werd gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, zitting houdende in hoger beroep ;

Overwegende dat de eerste rechter de rechtsvordering niet ontvankelijk heeft verklaard op grond van het rechterlijk gewijsde ;

Dat het bestreden vonnis, "dat in hoger beroep uitspraak doet, " . . . "het beroepen vonnis tenietdoet" en, "verbeterend", eiseres veroordeelt tot de betaling van de gevraagde gerechtelijke interesten, namelijk 105.659 frank ;

Dat dit vonnis aldus, enerzijds, impliciet de beslissing bevestigt waardoor de eerste rechter, in zijn uitspraak over de ontvankelijkheid van de rechtsvordering, geoordeeld had dat hij "ratione materiae" bevoegd was en, anderzijds, verklaart dat de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is om als rechtscollege in hoger beroep uitspraak te doen ;

Overwegende dat het geding geen aanleiding gaf tot een geschil betreffende de verhuring van onroerende goederen, in de zin van artikel 591, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek, namelijk een betwisting ontstaan uit de interpretatie, de uitvoering of de verbreking van een huurovereenkomst, of, in ruimere zin, een betwisting gegrond op de wettelijke regels die de contractuele betrekkingen tussen verhuurder en huurder regelen ;

Dat het geding, wegens de waarde ervan, niet behoort

de tot de algemene bevoegdheid van de vrederechter, zoals artikel 590 van het Gerechtelijk Wetboek deze bepaalt, maar, krachtens artikel 593 van dat wetboek, tot de algemene bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg ;

Overwegende dat blijkt uit de toelichtingen van de koninklijke commissaris voor de gerechtelijke hervorming dat artikel 1070 van het Gerechtelijk Wetboek enkel de handhaving beoogt van de bepaling van artikel 473, lid 3, van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, namelijk artikel 13 van de wet van 15 maart 1932, dat genoemd artikel 473 heeft gewijzigd ;

Dat uit de voorbereidende werken van die wet blijkt dat de wetgever voornoemd artikel 13 ingevoerd heeft met het oog op een vlugge en doeltreffende behandeling en een uitzondering heeft willen maken niet op de regels van de bevoegdheid maar wel op die welke het aanhangig maken bij de rechter regelen ;

Dat die wetsbepaling onderstelt dat de rechtbank van eerste aanleg, waarbij de zaak bij wege van hoger beroep aanhangig wordt gemaakt, hetzij de beslissing vernietigt waarbij de eerste rechter zich ten onrechte "ratione materiae" bevoegd heeft verklaard, hetzij de beslissing waarbij die magistraat zich onbevoegd verklaart, bevestigt, aldus erkennende dat zij onbevoegd is om als rechtscollege in hoger beroep uitspraak te doen, hoewel zij gehouden is om over de grond van de zaak uitspraak te doen ;

Overwegende dat, verre van die door artikel 1070 van het Gerechtelijk Wetboek overgenomen beginselen toe te passen, het bestreden vonnis, zoals uit zijn vermeldingen blijkt, het hoger beroep ontvangt, de beslissing van de eerste rechter, volgens welke het geding niet ontvankelijk was vernietigt, en enkel in hoger beroep over de grond van de zaak uitspraak doet ;

Dat die beslissing dus in laatste aanleg werd gewezen en dat, derhalve, de tegen de voorziening aangevoerde grond van niet-ontvankelijkheid niet kan worden aangenomen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 8, 9, 10, 556, 568, 577, lid 1, 590 tot 601, en inzonderheid 590, lid 1, 1°, 622, 624, 629, 1°, 1070 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 19 van de wet van 24 juni 1970, 1317, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, kennis nemend van het door de verweerders ingestelde hoger beroep tegen het op 5 november 1973 tussen de partijen op tegenspraak gewezen vonnis van de vrederechter te Charleroi, hetwelk niet-ontvankelijk verklaarde de door de verweerders bij exploit van 13 augustus 1973 ingestelde eis ertoe strekkende eiseres te horen veroordelen om aan de verweerders het bedrag van 120.645 frank (vermeerderd met de kosten) te betalen, zijnde de gerechtelijke interesten, tegen de wettelijke voet, op het bedrag van een veroordeling tot een hoofdsom van vervallen huurprijzen, bijdragen, belastingen en vergoeding voor de bewoning, veroordeling die vroeger in hun voordeel en ten laste van eiseres werd uitgesproken door een onherroepelijk en overigens uitgevoerd vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, op 8 februari 1973 gewezen in hoger beroep tegen een vonnis van 16 november 1970 van de vre-

derechter van Charleroi-Zuid waarbij vastgesteld werd dat de litigieuze huur op 30 juni 1966 geëindigd was, de rechtbank die het bestreden vonnis heeft gewezen, het hoger beroep ontvangt, het gegrond verklaart, het beroepen vonnis te niet doet en, verbeterend, eiseres tot de betaling van het litigieuze bedrag veroordeelt, zonder, zelfs impliciet, vast te stellen dat de vrederechter "ratione materiae" onbevoegd was om van de eis kennis te nemen, integendeel verklarend dat de rechtbank "in hoger beroep" over de beslissing van die magistraat, uitspraak doet waaruit volgt dat het bestreden vonnis in laatste aanleg werd gewezen,

terwijl de bij het exploit van 13 augustus 1973 ingestelde eis, die de betaling beoogde van de gerechtelijke interesten ten bedrage van 120.645 frank, die zogenaamd verschuldigd zijn op een veroordeling tot een hoofdsom wegens vervallen huurprijzen, bijdragen, belastingen en vergoeding voor bewoning, die bij een vroeger onherroepelijk en overigens door eiseres uitgevoerd vonnis werd uitgesproken, zulks krachtens een huur waarvan diezelfde definitieve en onherroepelijke beslissing had vastgesteld dat zij op 30 juni 1966 beëindigd was, niet behoorde tot de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter, zoals deze in de artikelen 591 tot 601 van het Gerechtelijk Wetboek wordt bepaald; het in het bijzonder geen eis betrof die een geschil ter sprake bracht betreffende de verhuring van onroerende goederen in de zin van artikel 591, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek, namelijk een geschil ontstaan uit de interpretatie, de uitvoering, de verbreking van de huur of de toepassing van de wetsbepalingen die de contractuele betrekkingen tussen verhuurder en huurder regelen; dergelijke eis evenmin behoorde tot de algemene bevoegdheid van de vrederechter, zoals deze volgt uit artikel 590 van het Gerechtelijk Wetboek, daar het bedrag ervan, zoals blijkt uit de inleidende dagvaarding van 13 augustus 1973, hoger was dan 25.000 frank; derhalve de vrederechter, bij welke de door die dagvaarding ingestelde rechtsvordering ahangig werd gemaakt, niet bevoegd was om er kennis van te nemen; dergelijke eis echter behoorde tot de algemene bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg, zoals deze bij artikel 568 van het Gerechtelijk Wetboek wordt bepaald; de in tweede aanleg zitting houdende rechtbank er bijgevolg kon kennis van nemen en over de grond uitspraak kon doen, maar dan, krachtens artikel 1070 van het Gerechtelijk Wetboek, bij vonnis waartegen hoger beroep openstaat; daaruit volgt dat, door in laatste aanleg uitspraak te doen, zoals zij gedaan heeft, de rechtbank die het bestreden vonnis gewezen heeft, de in het middel aangevoerde wetsbepalingen schendt;

Overwegende dat uit de overwegingen die de verwerping van de tegen de voorziening aangevoerde grond van niet-ontvankelijkheid verantwoorden volgt dat het vonnis de in het middel aangevoerde wetsbepalingen schendt en dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Decreteert de afstand van de voorziening in zoverre zij gericht is tegen verweerster Mal Nativa;

Veroordeelt eiseres in de kosten van haar voorziening tegen voornoemde en van haar afstand, kosten die begroot worden op het bedrag van drieduizend en eenenzeventig frank;

en zonder het tweede middel te moeten onderzoeken, waarvan de aanvaarding tot geen ruimere vernietiging zou kunnen leiden;

Vernietigt het bestreden vonnis, behalve in zoverre dit het hoger beroep ontvangt;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de overige kosten aan opdat hierover door de feitenrechter wordt beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen.

NOOT—Zie Cass., 9 maart 1951, *Pas.*, 1951, I, 464, en 18 februari 1965, *Pas.*, 1965, I, 618.

Zie voorts m.b.t. art. 473, lid 3, Rv.: Cass., 24 februari 1949, *Pas.*, 1949, I, 164; 5 maart en 1 juli 1954, *Pas.*, 1954, I, 578 en 953; 2 februari en 28 juni 1962, *Pas.*, 1962, 641 en 1230; 17 november 1966 en 2 februari 1967, *R.W.*, 1966-67, 1855 en 1761; 16 maart 1967, *Pas.*, 1967, I, 863.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 18 DECEMBER 1975

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur: de h. Capelle

Eerste advocaat-generaal: de h. Dumon

Advocaat: mr. A. Bayart

Erfdienstbaarheid—Art. 694 B.W.

Wanneer het heersende en het dienstbare erf in dezelfde hand worden verenigd, kan de erfdienstbaarheid niet meer worden uitgeoefend omdat de erven verenigd zijn, maar zulks kan opnieuw wanneer de erven worden gescheiden omdat één ervan wordt vervreemd en er namelijk nog een zichtbaar teken van genoemde erfdienstbaarheid bestaat.

Verbruggen - Fauville t/ Pesleux - Adons

Gelet op het bestreden vonnis, op 21 november 1973 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden vonnis beslist dat de eerste rechter, door oordeelkundige feitelijke en rechtsoverwegingen, terecht geoordeeld heeft dat het litigieuze recht van uitweg bleef bestaan en door de verweerders opnieuw moest worden uitgeoefend, en aldus de overwegingen van de beroepen vonnissen van 9 oktober 1968 en 8 januari 1969 heeft overgenomen,

terwijl de overwegingen van die twee vonnissen onderling onverenigbaar zijn, inderdaad, het beroepen vonnis van 9 oktober 1968 vastgesteld heeft, bij notariële akte van verdeling van 11 augustus 1913, op het erf gelegen te Waufercée-Baulet, 49, rue du Wainage, een

erfdienstbaarheid van uitweg werd gevestigd ten voordele van het aangrenzend erf nummer 47; het dienstbaar erf op 21 augustus 1951 bij het heersend erf werd gevoegd en de twee percelen dus verenigd werden en de verweerders bij notariële akte van 8 juli 1959 de eigenaars werden van het erf nummer 47; genoemd beroepen vonnis vervolgens geoordeeld heeft dat, in geval van vrijwillige vervreemding van één van de voorlopig verenigde erven, de erfdienstbaarheid herleeft, hetzij indien de akte van vervreemding inzake de handhaving van de erfdienstbaarheid een zoniet uitdrukkelijk dan toch stilzwijgend voorbehoud maakt, hetzij indien het een zichtbare erfdienstbaarheid betreft en dit krachtens artikel 694 van het Burgerlijk Wetboek; het beroepen vonnis van 8 januari 1969 daarentegen geen uitspraak doet over het feit of er al dan niet een uiterlijk teken van de erfdienstbaarheid bestaat, of nog over het bestaan, in de akte van verwerving van de verweerders, van een beding dat de erfdienstbaarheid voorbehoudt, maar enkel vaststelt dat, op het ogenblik van de verkoop van het gebouw nummer 47 aan de verweerders, de goederen zich nog in een toestand bevonden die identiek was aan die welke bestond bij het samenvoegen van de twee eigendommen, en dat de door de eisers op de vroeger bestaande uitweg opgerichte gebouwen na die verkoop werden opgericht, om daaruit af te leiden dat de door de akte van verdeling van 11 augustus 1913 gevestigde erfdienstbaarheid, waarvan de uitoefening opgeschort was, ten voordele van de verweerders opnieuw een reden van bestaan kreeg en dat, aangezien de eisers op de plaats van de erfdienstbaarheid gebouwd hadden, artikel 5, § 2, van die akte moet worden toegepast, luidens hetwelk ingeval op het dienend erf een nieuw gebouw opgericht wordt, de uitweg voorbij dit gebouw zou worden verplaatst, waaruit volgt dat het bestreden vonnis de tegenstrijdigheid tussen de overwegingen van de twee hiervóór bedoelde beroepen vonnissen overneemt en dat die tegenstrijdigheid gelijkstaat met een gebrek aan de bij artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering;

Overwegende dat het bestreden vonnis beschouwt "dat de eerste rechter terecht, door oordeelkundige feitelijke en rechtsoverwegingen, geoordeeld heeft dat het litigieuze recht van uitweg bleef bestaan en opnieuw moest worden uitgeoefend zoals vermeld in artikel 5, § 2, van de akte van verdeling van 11 augustus 1913 van mr. Ermel";

Dat het vonnis aldus de vermeldingen overneemt van het beroepen vonnis van 8 januari 1969, luidens welke "uit de op 18 oktober 1968 ter plaatse gedane vaststellingen en uit de door de partijen tijdens die plaatsopneming gegeven uitleg blijkt dat, op het ogenblik van de verkoop van het gebouw aan de eisers, de goederen zich nog in een toestand bevonden die gelijk was aan die welke bestond toen de twee eigendommen werden verenigd in de handen van Jules Florent", rechtsvoorganger van de eisers, "en dat de verweerders hun gebouwen na die verwerving opgericht hebben"; dat dit vonnis van 8 januari 1969, door die vermeldingen, impliciet maar zeker vaststelt dat er nog een zichtbaar teken bestond van die erfdienstbaarheid, wanneer de verweerders het heersende goed verwierven;

Overwegende dat, door te steunen op de redenen van

de twee beslissingen van de eerste rechter, namelijk voornoemd vonnis en het vonnis van 9 oktober 1968 dat de plaatsopneming beveelt, het bestreden vonnis niet vervallen is in de door het middel aangevoerde tegenstrijdigheid; dat het vonnis van 9 oktober 1968 immers als element van de wettelijke verantwoording van het blijven bestaan van de erfdienstbaarheid, een zichtbaar teken aanhoudt, waarvan het vonnis van 8 januari 1969 het bestaan bevestigt om te beslissen dat de erfdienstbaarheid van uitweg in het onderhavige geval na de scheiding van de erven is blijven bestaan;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 694, 705 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis, na te hebben vastgesteld dat de vroeger op het erf van de eisers ten voordele van het erf van de verweerders gevestigde erfdienstbaarheid, door de vereniging van de twee erven, overeenkomstig artikel 705 van het Burgerlijk Wetboek, was tenietgegaan, beslist dat dit tenietgaan niet altijd definitief is, dat indien door de vereniging van de twee erven de uitoefening van de erfdienstbaarheid tenietgegaan was, het recht zelf daarom nog niet was afgeschaft, dat dit bestond en opnieuw kon worden uitgeoefend indien de toestand hersteld werd, dat in werkelijkheid het recht niet herleefde maar verder bleef bestaan en dat het in het onderhavige geval opnieuw moest worden uitgeoefend door de verweerders die het vroegere heersende erf verworven hadden,

terwijl, enerzijds, artikel 705 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat elke erfdienstbaarheid, en niet de uitoefening ervan, tenietgaat wanneer het heersende erf en het dienstbare erf in dezelfde hand verenigd worden en, anderzijds, luidens artikel 694 van het Burgerlijk Wetboek, ingeval een erfdienstbaarheid tenietgaat door de vereniging van het heersende en van het dienstbare erf, indien de eigenaar van de twee erven over één van de erven beschikt zonder dat het contract enig beding omtrent de erfdienstbaarheid bevat, deze enkel blijft bestaan indien er een zichtbaar teken van erfdienstbaarheid bestaat,

en terwijl het vonnis slechts tegenstrijdig of op zijn minst dubbelzinnig antwoordt op het middel waardoor de eisers, in hun voor de rechtbank genomen conclusie, aanvoerden dat de litigieuze erfdienstbaarheid was tenietgegaan door de vereniging van het heersende en het dienstbare erf, dat noch de akte van aankoop van het vroegere dienstbare erf door de eisers noch de akte van aankoop van het vroegere heersende erf door de verweerders, de vroegere erfdienstbaarheid vermeldt en dat er geen zichtbaar teken van erfdienstbaarheid bestond; inderdaad, volgens zekere overwegingen van het vonnis, wanneer de eigenaar van twee erven over één daarvan beschikt, alle tussen die twee erven bestaande erfdienstbaarheden herleven daar alleen de uitoefening van die erfdienstbaarheden geschorst werd, en niet hun bestaan, en, volgens andere overwegingen van het vonnis, genoemde erfdienstbaarheden enkel in zekere gevallen herleven, waaruit volgt dat het vonnis niet passend met redenen is omkleed zoals nochtans door artikel 97 van de Grondwet wordt vereist:

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat indien het heersende en het dienstbare erf in dezelfde hand worden verenigd, die erfdienstbaarheid niet meer kan worden uitgeoefend omdat de erven verenigd zijn, maar dat zulks opnieuw kan wanneer de erven worden gescheiden omdat één ervan wordt vervreemd en er namelijk nog een zichtbaar teken van genoemde erfdienstbaarheid bestaat ;

Dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat uit het antwoord op het eerste middel blijkt dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis de rechtsvordering van de verweerders, ertoe strekkend te hunnen voordele een erfdienstbaarheid van uitweg over het erf van de eisers te doen herstellen, gegrond verklaart zonder te antwoorden op het middel waarin de eisers, in hun voor de rechtbank genomen conclusie, aanvoerden dat de bedoeling van de partijen uit hun gedragingen bleek en dat de litigieuze erfdienstbaarheid sinds de scheiding van de erven niet meer was uitgeoefend,

terwijl dat gebrek aan antwoord gelijkstaat met een gebrek aan de bij artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering ;

Overwegende dat, nu het vonnis beslist had dat de erfdienstbaarheid van uitweg was blijven bestaan, niet om reden van een uitdrukkelijk of expliciet beding van de akte van vervreemding van het heersende erf, maar omdat een zichtbaar teken van die erfdienstbaarheid was blijven bestaan, de rechter niet meer moest antwoorden op de conclusie waarin de eisers aanvoerden dat de akte van vervreemding volgens de gedragingen van de partijen moest worden uitgelegd "daar de erfdienstbaarheid niet meer werd uitgeoefend sedert de vereniging van de erven en in elk geval sedert hun scheiding" ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

RAAD VAN STATE

4e KAMER — 28 OKTOBER 1975

Voorzitter : de h. A. Mast (rapporteur)

Staatsraden : de hh. P. Vermeulen en G. Baeteman

Eerste auditeur : de h. J. Hoeffler

Advocaat : mr. J.M. Van Eecke

**Ruimtelijke ordening—Bijzonder plan van aanleg—
Motivering—Recht van bezwaar—Machtsafwen-
ding—Eigendomsbeperkingen.**

Wat de goedkeuring en het uitvoerbaar verklaren van de plannen van aanleg betreft, verplicht de Wet op de

ruimtelijke ordening noch de gemeenteraad noch de Koning, de door hen gedane beoordeling van de algemene of gedetailleerde bestemming van het betrokken gebiedsdeel te motiveren ; het recht van bezwaar, dat art. 21 van de wet tegen het ontwerp-plan instelt, brengt evenwel mede dat de overheid verplicht is de ingediende bezwaren op hun regelmatigheid en hun gegrondheid te toetsen.

Het komt de Raad van State niet toe zijn beoordeling omtrent de waarde en de verdiensten van stedenbouwwoorschriften in de plaats te stellen van de beoordeling van de overheden welke de Wet op de ruimtelijke ordening daartoe bevoegd maakt.

De voorschriften vastgesteld door het bijzonder plan van aanleg kunnen eigendomsbeperkingen inhouden.

Vaes-Meulemans t/ Gemeente Heverlee en staatssecretaris voor Ruimtelijke Ordening en Huisvesting
Arrest nr. 17.248

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van :

1° het besluit van 27 mei 1971, waarbij de gemeenteraad van Heverlee het plan tot herziening van het bij koninklijk besluit van 17 april 1962 goedgekeurd bijzonder plan van aanleg nr. 3 "Park", definitief aanneemt,

2° het koninklijk besluit van 25 juni 1973, in het Belgisch Staatsblad op 28 augustus 1973 bij uittreksel bekendgemaakt, waarbij eerder vermeld plan nr. 3 "Park" wordt goedgekeurd ;

Overwegende dat verzoekers, die eigenaars zijn van een stuk grond met woonhuis, gelegen te Heverlee langs de Geldenaaksebaan, betogen dat dit perceel ingevolge de bestreden besluiten het karakter van bouwgrond heeft verloren en nijverheidsgrond is geworden, wat, naar zij beweren, een waardevermindering van hun eigendom tot gevolg heeft gehad ;

Overwegende dat verzoekers in de eerste plaats doen gelden dat, in strijd met de regel volgens welke "iedere administratieve rechtshandeling een motief moet hebben", de bestreden besluiten niet zijn gemotiveerd, zodat de rechter de wettigheid ervan niet kan beoordelen ;

Overwegende dat de stedenbouwwet wat het goedkeuren en het uitvoerbaar verklaren van de plannen van aanleg betreft, de gemeenteraad zomin als de Koning verplicht de door hen gedane beoordeling van de algemene of gedetailleerde bestemming van het betrokken gebiedsdeel te motiveren ; dat het recht van bezwaar dat artikel 21 van de stedenbouwwet tegen het ontwerp-plan instelt, evenwel medebrengt dat de overheid verplicht is de ingediende bezwaren op hun regelmatigheid en hun gegrondheid te toetsen ; dat verzoekers geen bezwaar hebben ingediend en dat anderszijds niet wordt betwist en trouwens uit het sub 1° bestreden besluit blijkt dat de gemeenteraad de afwijzing van de door de andere belanghebbenden ingediende bezwaren heeft gemotiveerd ; dat hieruit volgt dat het eerste middel niet opgaat ;

Overwegende dat verzoekers in de tweede plaats aanvoeren dat de bestreden besluiten genomen zijn met machtsafwen- ding, doordat alleen de belangen van de eigenaar van een kleine nijverheidsinstelling erdoor wor-

den gediend en het belang van die eigenaar niet kan opwegen tegen dat van de andere omwonende eigenaars; dat zij stellen "dat de ontworpen nijverheidszone in totaal amper vijftig aren groot is en zich midden in een woonwijk situeert, wjl op minder dan één kilometer verder op grond van de gemeente Haasrode een echte industriezone van vele hectaren is gecreëerd, waar sinds enkele maanden grote bedrijven worden opgericht"; dat zij betogen dat de ruimtelijke ordening luidens artikel 1 van de stedenbouwwet ontworpen wordt ook uit sociaal oogpunt en "dit oogpunt in casu totaal veronachtzaamd is geworden en volkomen overschaduwd door blinde motieven welke niemand hetzij de eigenaar van de nijverheidsinstelling wellicht tot nut strekken";

Overwegende dat verzoekers geen concreet gegeven naar voren brengen waaruit zou kunnen worden afgeleid dat de bestreden besluiten zijn ingegeven, niet door een oogmerk van algemeen belang maar uitsluitend door de bezorgdheid om de belangen van de betrokken eigenaar van de kleine nijverheidsinstelling gelegen in de buurt te dienen; dat het de Raad van State niet toekomt zijn beoordeling omtrent de waarde en de verdiensten van stedenbouwvoorschriften in de plaats te stellen van de beoordeling van de overheden welke de stedenbouwwet daartoe bevoegd maakt;

Overwegende dat verzoekers de bestreden besluiten voorts verwijten "kennelijk onredelijk te zijn"; dat zij betogen dat de bestreden besluiten genomen zijn "zonder dat de zorgvuldigheidsnorm werd in acht genomen", zonder "ernstige afweging van de aanwezige belangen" en op grond van onjuiste motieven;

Overwegende dat de door verzoekers aangebrachte bezwaren wegens hun algemeenheid niet als rechtsmiddelen kunnen worden beschouwd; dat zij niet in aanmerking kunnen worden genomen;

Overwegende dat verzoekers tenslotte doen gelden dat de bestreden besluiten genomen zijn met schending van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek doordat op hun goed "een last drukt die zwaarder is dan door de economische vereisten en de sociale noodzaak is vereist en het eigendomsrecht slechts op geoorloofde wijze kan worden beknót";

Overwegende dat het vierde laatste lid van artikel 16 van de stedenbouwwet stelt dat de voorschriften vastgesteld door het bijzonder plan van aanleg bepaalde eigendomsbeperkingen kunnen inhouden, met inbegrip van bouwverbod; dat verzoekers niet aantonen hoe en waarom de door de bestreden besluiten aan hun eigendomsrecht opgelegde lasten enig ander voorschrift van de stedenbouwwet of enige andere wettelijke bepaling zouden schenden; dat ook dit middel niet opgaat,

(Volgt verwerping.)

NOOT—Verzoekers zijn eigenaar van een stuk grond met woonhuis, gelegen naast een kleine nijverheidsinstelling. Door een bijzonder plan van aanleg verkrijgt hun eigendom de bestemming van nijverheidsgrond. Verzoekers menen dat hun eigendom daardoor een waardevermindering ondergaat; zij stellen bij de Raad van State een beroep tot nietigverklaring in, op grond van schending van de motiveringsplicht, machtsafwending, willekeur en schending van de zorgvuldigheidsnorm, en het beginsel van de gelijkheid voor de openbare lasten.

De vier middelen worden door de Raad van State ongegrond bevonden.

In het licht van vroegere rechtspraak, bestond daarover geen twijfel t.a.v. de eerste twee middelen.

Een (bijzonder) plan van aanleg moet geen formele redengeving bevatten; wel moeten, bij de afsluiting van het openbaar onderzoek, de ingebrachte bezwaren worden beantwoord (zie Raad van State, 15 april 1975, nr. 16.971, Bonnevie, R.W., 1975-76, 1503, en de in noot, sub B, aangehaalde arresten).

Machtsafwending veronderstelt, in de rechtspraak van de Belgische Raad van State, dat het beoogde onrechtmatige doel alleen aanwezig, of althans determinerend is, wat zeer moeilijk te bewijzen is. In casu werd het voorzeker niet aangetoond. In het reeds vermelde arrest Bonnevie werd trouwens terecht geoordeeld "dat de omstandigheid dat de wijziging van een bijzonder plan van aanleg inderdaad de belangen van de eigenaar van een bedrijf dient, de onwettigheid van de bestreden administratieve rechtshandeling niet noodzakelijk tot gevolg heeft, daar de uitbreiding van het bedrijf door de werkgelegenheid die zij verschaft tevens het algemeen belang kan dienen".

Verzoekers voerden als derde middel aan dat de bestreden besluiten "kennelijk onredelijk" waren, en genomen werden "zonder ernstige afweging van de aanwezige belangen", m.a.w. dat de bestreden besluiten door willekeur aangetast waren.

Bij de vaststelling van een bijzonder plan van aanleg beschikt de gemeenteraad over een discretionaire bevoegdheid. De gemeenteraad moet echter in redelijkheid tot de beslissing kunnen komen, d.i. na een behoorlijke afweging van belangen in concreto. De Raad van State kan weliswaar zijn beoordeling niet in de plaats stellen, maar moet alleszins tot een marginale toetsing overgaan. De omvang van deze toetsing wordt op voortreffelijke wijze omschreven o.m. in het arrest Van Belleghem: "Een dergelijke appreciatie van een bestuurscollege kan door de Raad van State slechts dan als onrechtmatig worden aangemerkt indien de concrete gegevens van de zaak doen blijken dat die appreciatie, in strijd met wat in de beslissing expliciet of impliciet wordt voorgehouden, kennelijk onredelijk is, m.a.w. dat het gaat om een appreciatie waarvan het niet denkbaar is dat enige, naar redelijkheid beslissende overheid ze zou kunnen uitbrengen" (Raad van State, 11 maart 1975, nr. 16.922, Van Belleghem).

De Raad van State moet derhalve nagaan of de gegevens die verzoeker in het geding aanvoert al dan niet aantonen of de gemeenteraad op kennelijk onredelijke wijze van zijn appreciatierecht heeft gebruik gemaakt. In casu was de beoordeling van de gemeenteraad zeker niet kennelijk onredelijk. Het arrest gaat echter daarop niet in, maar neemt het derde middel, m.i. ten onrechte, niet in aanmerking omdat het "wegens zijn algemeenheid" niet als rechtsmiddel kon worden beschouwd.

Het vierde middel, gebaseerd op het beginsel van de gelijkheid voor de openbare lasten, wordt door het arrest evenmin afdoende beantwoord. Door verzoekers werd niet geponeerd dat de door de bestreden besluiten aan hun eigendomsrecht opgelegde lasten strijdig zouden zijn met de wet op de ruimtelijke ordening; zij waren wel van oordeel dat hun door de bestreden besluiten een last werd opgelegd, die andere burgers niet moeten dragen.

Zelfs indien dit in feite zo zou zijn, dan volgt hieruit niet dat de bestreden besluiten onrechtmatig zijn. In zulk geval, en in de veronderstelling dat, zoals in casu, artikel 37 van de Wet van 29 maart 1962 op de ruimtelijke ordening niet toepasselijk is, is een beroep op artikel 11 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State — (herstelvergoeding wegens buitengewone schade) — mogelijk. Deze bepaling werd echter door verzoekers niet ingeroepen.

L.P.S.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

6e KAMER — 19 MAART 1975

Voorzitter : de h. Ceulemans

Raadsheren : de hh. Vanderhoeft en Raymaekers (rapporteur)

Advocaat-generaal : de h. Kuyt

Advocaten : mrs. Mirdikian en De Keyser

Vonnissen en arresten—Toekenning van een provisie aan burgerlijke partij—Aard van de beslissing—Provisie overtreft schade—Bevoegdheid van de burgerlijke rechter betreffende eis tot terugbetaling.

Het vonnis dat een provisie toekent, is slechts dan een eindvonnis — met gezag van gewijsde — als daardoor de rechtsmacht van de rechter over een geschilpunt uitgeput is, behoudens de door de wet bepaalde rechtsmiddelen. Deze rechtsmacht is slechts uitgeput als met zekerheid uit het vonnis blijkt, dat de rechter over een bepaald gedeelte niet voorlopig, maar definitief uitspraak heeft willen doen.

De strafrechter is niet bevoegd om de burgerlijke partij tot betaling aan de beklagde te veroordelen. Als hij in een eerste vonnis, zonder definitief uitspraak te doen, een provisie heeft toegekend en na de uitvoering van de bevolen expertise blijkt, dat de provisie de werkelijke schade overtreft, kan hij niets anders doen dan dit vaststellen ; de eis tot terugbetaling van het te veel betaalde betreft niet een onverschuldigde betaling, maar een ongegronde verrijking voor de burgerlijke partij en valt onder de bevoegdheid van de burgerlijke rechter.

L. en H. t/ D. en V.

Overwegende dat het hoger beroep, regelmatig naar vorm en termijn, ontvankelijk is ; dat het incidenteel beroep eveneens ontvankelijk is ;

Overwegende dat Godelieve D. en de burgerlijk aansprakelijke partij Jacques V. definitief verwezen werden bij vonnis der Correctionele Rechtbank te Antwerpen van 10 december 1968, dat kracht van gewijsde heeft, zodat alleen de burgerlijke vorderingen te beslechten blijven ;

Overwegende dat dit vonnis aan de heer Paul L. als hoofd der gemeenschap een provisionele vergoeding van 11.000 frank, en aan de echtgenoten Paul L. en Hilda A., qualitate qua voor hun minderjarige zoon Herwig een provisionele vergoeding van 50.000 frank toekende, met aanstelling van dokter Baneux als deskundige, terwijl bovendien aan Paul L. en Hilda A. elk in eigen naam akte verleend werd van hun aanstelling wegens gebeurlijke morele schade als ouders ;

Overwegende dat op grond van het deskundigenverslag, dat door alle partijen aanvaard wordt, verwezenen beweren dat de burgerlijke partij Paul L. in gebreke blijft een hogere schade dan de provisionele toegekende 11.000 frank te bewijzen, zodat deze volstaat, terwijl de echtgenoten Paul L. en Hilda A. q.q. hoogstens aanspraak kunnen maken op 16.132 frank en het meer gevorderde als zijnde ongegrond moet worden afgevoerd ;

Overwegende dat de burgerlijke partijen bevestiging vragen van het bestreden vonnis waar dit de eis der burgerlijke partijen om de schade te verminderen tot een lager bedrag dan de provisionele vergoedingen heeft afgewezen, terwijl ze bij incidenteel beroep vorderen dat de verwezenen ook in de kosten der expertise worden veroordeeld ;

Overwegende dat deze laatste stelling klaarblijkelijk de aard der provisionele vergoeding miskent, welke enkel toegekend wordt, wanneer de definitieve begroting en verwijzing van schadeloosstelling uitgesteld wordt en

die uiteraard voor herziening vatbaar is ;

Overwegende dat de toekenning van een provisie slechts dan een eindvonnis is, en gezag van gewijsde heeft, wanneer daardoor de rechtsmacht van de rechter over een geschilpunt uitgeput is, behoudens de rechtsmiddelen door de wet bepaald ;

Overwegende dat deze rechtsmacht enkel uitgeput is wanneer met zekerheid uit het vonnis zelf blijkt dat de rechter over een bepaald gedeelte der betwisting niet ten voorlopigen doch ten definitieven titel heeft willen uitspraak doen, zoals bij de toekenning van een provisionele vergoeding voor vaststaande en gekende schade aan voertuigen, terwijl de overige schade wordt voorbehouden ;

Overwegende dat in het huidige geval de provisie werd toegekend door vonnis van 10 december 1968, op een ogenblik dat de toestand van het slachtoffer nog niet geconsolideerd was, en noch de burgerlijke partij, noch de verwezenen, noch de rechter de werkelijke omvang van de schade konden kennen, wyl hiervoor de uitslag van de expertise moest worden afgewacht, zodat niet ten definitieven titel uitspraak werd gedaan ;

Overwegende dat anderdeels de strafrechter niet bevoegd is om de burgerlijke partij te veroordelen tot betaling aan beklagden of verwezenen ; dat de uitkering der provisie, welke het werkelijke schadebedrag overtreft, geen onverschuldigde betaling, doch een ongegronde verrijking voor de burgerlijke partij is, welke onder de bevoegdheid van de burgerlijke rechter valt ;

Overwegende dat, gezien het tijdstip der betaling, 125 frank per dag volstaan voor de gewone morele schade ;

Overwegende dat een bijkomende vergoeding op basis van 50 fr. per dag mag worden toegekend, wegens de onmogelijkheid examens af te leggen, het verlies van vakantie en de grotere inspanningen om na de vakantie de lessen bij te wonen ;

Overwegende dat de consolidatie intrad op 1 april 1969, zonder blijvende invaliditeit, en aan de hand van het deskundig verslag van dokter Baneux de gemengde materieel-morele schade voor de burgerlijke partijen Paul L. en Hilda A. qualitate qua dient te worden bepaald als volgt :

— van 24.5.1968 tot 31.8.1968	
of 99 dagen aan 175 F =	17.325 F.
— van 1.9.1968 tot 30.9.1968	
of 30 dagen aan 88 F =	2.640 F.
— van 1.10.1968 tot 31.10.1968	
of 31 dagen aan 43 F =	1.333 F.
— van 1.11.1968 tot 31.3.1969	
of 151 dagen aan 9 F =	1.359 F.
samen =	22.657 F.

Overwegende dat gelet op de gunstige evolutie der letsels geen afzonderlijke morele schade voor de ouders gewettigd is ;

Overwegende dat het hof dan ook enkel kan vaststellen dat de toegekende provisie van 50.000 frank de werkelijke schade overtreft ten belope van 27.343 frank ;

Overwegende dat het deskundig onderzoek nodig was om de juiste omvang en gevolgen der letsels te kennen, zodat de kosten van dit onderzoek ten laste van verwezenen moeten worden gelegd ;

Overwegende dat geen meerdere eisen werden inge-

steld betreffende de schade van de burgerlijke partij Paul L. voor de huwelijksgemeenschap L.-H.
(...)

NOOT—Zie de noot onder Hof Brussel, 25 juni 1974, R.W., 1974-75, 2271. Vgl. Hof Brussel, 20e kamer, 5 april 1968, geciteerd door J. CLOSSET-COPPIN, "Chronique de jurisprudence en matière de circulation routière", nr. 74, J.T., 1969, 170. Zie ook, m.b.t. de terugvordering van sommen, betaald na een veroordelend vonnis dat in hoger beroep wordt hervormd: Rb. Antwerpen, 3 mei 1960, R.W., 1960-61, 848.

Vgl., in burgerlijke zaken, Cass., 16 november 1973, Arr. Cass., 1974, 311: het arrest van het hof van beroep dat een ten uitvoer gelegde beslissing vernietigt, vormt een titel op grond waarvan de teruggave kan worden gevorderd van hetgeen ter uitvoering van de vernietigde beslissing is betaald; het hof van beroep is bevoegd om de terugbetaling van het onwettig betaalde te bevelen.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 24 APRIL 1975

Voorzitter: de h. L. Meers

Raadsheren: de hh. L. Janssens en A. van Gelder

Openbaar ministerie: de h. A. Vandeplas

Advocaten: mrs. Goemaës, D'Hondt loco Lilar en Teller loco Oostvogels

Indeplaatsstelling—Hypotheek—Lening aan medeëigenaars—Uitwinning—Een medeëigenaar draagt een groter deel in de schuld dan zijn aandeel in de lening bedroeg—Faillissement van de andere—Subrogatie in de hypothecaire zekerheid.

Op een onroerend goed, waarvan A voor 55 % en B voor 45 % eigenaar waren, werd een hypotheek gevestigd tot zekerheid van de terugbetaling van een bedrag dat voor 9/10 aan A en 1/10 aan B werd geleend. Het goed werd bij dadelijke uitwinning verkocht en de schuld werd met de opbrengst voldaan. A is failliet verklaard. De curator beweert dat te veel van het saldo aan B is uitgekeerd, en dat deze daarvoor slechts een gewone schuldvordering op het faillissement heeft.

Het is ingevolge de ondeelbaarheid van de hypotheek dat B in de procedure van uitwinning werd betrokken en dat hij met A tot betaling van de schuld gehouden was; in hoofde van B geschiedde er betaling met, overeenkomstig art. 1251, 3°, B.W., indeplaatsstelling in de mate waarin het door de schuldeiser ontvangen bedrag het aandeel van B in de lening overtreft. Hij volgt de schuldeiser op, niet alleen in een deel van dezès schuldvordering, maar ook in het voordeel van de voor de schuldeiser gevestigde hypotheek.

Faill. Schraal t/ Aronserau e.a.

Bij verzoekschrift neergelegd op 6 mei 1973 ter griffie van het Hof van Beroep te Brussel komt P. Goemans, advocaat, in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement Schraal Maurice in beroep tegen een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen gewezen op 12 oktober 1972 waarbij zijn oorspronkelijke vordering ongegrond werd verklaard.

Het beroep heeft tot doel te doen zeggen voor recht dat appellant op de verdeling van het batig saldo van de vereffening en verdeling van de beheersrekening van het onroerend goed gelegen te Antwerpen, Hovenierstraat, 36/38 de som van 453.100 fr. zal voorafnemen met de interesten vanaf 10 november 1967 tot op de datum van de uitkering.

Geïntimeerden vragen de bevestiging van het bestreden vonnis.

Het beroep, regelmatig naar vorm en termijn, is ontvankelijk.

Overwegende dat er tussen partijen geen betwisting blijkt te bestaan nopens de feiten die ten grondslag liggen aan de huidige betwisting, feiten die door de eerste rechter nauwkeurig op de pagina's 1 en 2 van het bestreden vonnis worden omschreven; dat het Hof de omschrijving dezer feiten integraal overneemt;

Overwegende dat appellant van mening blijft dat, na de openbare verkoping bij dadelijke uitwinning van het onroerend goed (gelegen te Antwerpen Hovenierstraat, 36-38) waarvan de gefailleerde voor 55 % eigenaar was (samen met zijn echtgenote) en geïntimeerden voor 45 %, bij het ontwerp van vereffening en verdeling (opgemaakt door de notarissen Cols en Van Heurck) hem een bedrag van 453.100 fr. te weinig toebedeeld wordt en hetzelfde bedrag te veel wordt toebedeeld aan geïntimeerden die ten belope van dit bedrag slechts een chirographaire vordering tegenover het faillissement hebben;

Overwegende dat het bestreden vonnis de stelling van appellant heeft verworpen op grond van de beginselen voorzien in artikel 1251, 3°, van het Burgerlijk Wetboek (wettelijke indeplaatsstelling) en van artikel 41 van de Wet van 16 december 1851 betreffende de voorrechten en de hypotheek (ondeelbaarheid van de hypotheek);

A. Appellant betwist de indeplaatsstelling bij ontstentenis van borgstelling en van betaling.

Overwegende dat het bestreden vonnis de indeplaatsstelling niet op grond van borgstelling aanvaardt; dat de eerste rechter wel uitdrukkelijk naar de akte van lening van 26 maart 1957 verwijst waarin de ontleners (de echtgenoten Schraal-Ceulemans voor 9/10 en de geïntimeerden voor 1/10) stellen dat er in hun verhoudingen borgstelling is, maar dat de eerste rechter zich verder niet op de borgstelling beroept doch alleen op de beginselen van de indeplaatsstelling en van de ondeelbaarheid van de hypotheek;

Overwegende dat de eerste rechter de indeplaatsstelling heeft aangenomen op grond van artikel 1251, 3°, van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat derhalve dient te worden nagegaan of de voorwaarden voor de toepassing van voormelde wettelijke bepaling vervuld zijn en in casu of geïntimeerden tot betaling van een schuld met de gefailleerde Schraal gehouden waren, of zij tot betaling zijn overgegaan en of zij hierbij belang hadden;

Overwegende dat niet betwist wordt dat krachtens een beschikking van de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen van 4 juli 1966, en ten verzoeken van het Grondkrediet van België (hypothecaire schuldeiser) overgegaan werd tot de openbare verkoping bij dadelijke uitwinning van bovenvermeld on-

roerend goed, bij eindelijke toewijzing van 13 december 1966 ;

Overwegende dat ook niet betwist wordt dat de hypothecaire schuldvordering van het Grondkrediet van België, na voormelde openbare verkoping, volledig werd voldaan ;

Overwegende dat geïntimeerden, ingevolge de ondeelbaarheid van de voor het Grondkrediet van België gevestigde hypotheek (art. 41 van de Wet van 16 december 1851), mee in de procedure van dadelijke uitwinning werden betrokken en derhalve met Schraal voor de betaling van de schuld t.a.v. het Grondkrediet van België waren gehouden ;

Overwegende dat in hoofde van geïntimeerden "betaling" (voorwaarde voor de indeplaatsstelling) t.a.v. het Grondkrediet van België is geschied in de mate waarin het door het Grondkrediet ontvangen bedrag hun aandeel in de hypothecaire lening overschrijdt ; dat niet betwist wordt dat het aandeel van geïntimeerden in de lening 1/10 bedroeg ;

Overwegende dat geïntimeerden geen keus hadden de schuldvordering van het Grondkrediet al dan niet te voldoen doch dat zij uiteraard als medeëigenaars van het bezwaard onroerend goed en als medeschuldnaars hoofdelijk verbonden t.a.v. het Grondkrediet belang hadden in het voldoen van deze hypothecaire vordering ;

Overwegende dat dan ook de voorwaarden van de wettelijke indeplaatsstelling vervuld waren (art. 1251, 3°) ;

B. Appellant houdt vervolgens staande dat door de "uitoefening van de hypotheek deze ook niet meer kan bestaan en niet kan vermenigvuldigd worden zoals het voorstel van akte van verdeling van de koopprijs het doet" ; appellant spitst dit argument nog toe door aan te halen dat de thesis van geïntimeerden als resultaat zou hebben dat er meer hypotheeken worden uitbetaald dan er werden gevestigd op het onroerend goed.

Overwegende dat appellant blijkbaar de gevolgen uit het oog verliest van de indeplaatsstelling ;

Overwegende immers dat degene die betaald heeft gesteld wordt in dezelfde juridische situatie van de oorspronkelijke schuldeiser (De Page, III, nr. 551) ;

Overwegende dat de oorspronkelijke hypothecaire schuldvordering (Grondkrediet van België) door de betaling weliswaar wordt uitgedoofd doch dat deze vordering als dusdanig (als hypothecaire vordering) herleeft in hoofde van de indeplaatsgestelde omdat de indeplaatsstelling niet alleen betaling veronderstelt maar gepaard gaat met een overdracht van schuldvordering van bijzondere aard (De Page, III, nr. 553, B en C) ;

Overwegende dat derhalve, door het mechanisme van de indeplaatsstelling enerzijds en door het beginsel van de ondeelbaarheid van de hypotheek anderzijds, geïntimeerden het Grondkrediet van België niet alleen opvolgen in een deel (9/10 van de lening) van de schuldvordering van deze instelling t.a.v. Schraal-Ceulemans, maar tevens in het voordeel van de voor het Grondkrediet van België gevestigde hypotheek (De Page, T. VII, nr. 442, p. 371) ;

Overwegende dat hierdoor niet meer hypotheeken worden uitbetaald dan er gevestigd waren daar geïntimeerden slechts in de plaats zijn gekomen van het Grondkrediet van België ten belope van het aandeel van de

gefaillieerde Schraal in de lening bij deze instelling aangegaan ;

Overwegende trouwens dat appellant volledig ten onrechte meent dat geïntimeerden voor hun vordering gewone schuldeisers dienden te "blijven" ; dat geïntimeerden t.a.v. de huidige betwisting geen schuldeisers waren van de gefaillieerde Schraal doch het slechts geworden zijn door en sinds de voldoening van de vordering van het Grondkrediet van België ingevolge de indeplaatsstelling met de rechtsgevolgen zoals hierboven aange-toond ;

Overwegende dat het beroep dan ook in rechte faalt ;

Om die redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak ;

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935,

Gehoord, in openbare zitting, het advies van de heer substituut-procureur-generaal Vandeplas ;

Ontvangt het beroep, doch verklaart het ongegrond ; bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen ; veroordeelt appellant in de kosten der beide instanties.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e KAMER — 13 NOVEMBER 1975

Voorzitter : de h. Soenens

Raadsheren : de hh. Delobel en De Wulf

Openbaar ministerie : de h. De Smet

Advocaat : mr. A. de Caluwé

Inkomstenbelasting—Onroerende goederen—Faillissement—Vermindering.

Het behoort niet tot de taak van de curator de onroerende goederen van de gefaillieerde te verhuren ; hij heeft tot plicht alles in het werk te stellen om die goederen tegen hun volle waarde te verkopen. In die omstandigheden is de in art. 9, § 1, 1°, W.I.B. bedoelde toestand het gevolg van feiten onafhankelijk van de wil van de belastingplichtige.

Mr. A. de Caluwé q.q. t/ Belgische Staat

Overwegende dat requirant tijdig en regelmatig naar vorm voorziening heeft ingesteld van de beslissing van 9 november 1972 waarbij de directeur der directe belastingen te Brugge het door hem op grond van art. 9 § 1, 1°, W.I.B. ingediend bezwaar tegen de aanslag in de onroerende voorheffing voor het jaar 1970 met betrekking tot het handelshuis waarin de gefaillieerde handel had gedreven, verworpen heeft ;

Overwegende dat, eenmaal het faillissement uitgesproken, het de gefaillieerde niet meer mogelijk is onroerende goederen die tot de actieve massa behoren, te verhuren ;

Overwegende daarenboven dat het tot de dringende en noodzakelijke verrichtingen van de curator behoort deze goederen te gelde te maken in openbare verkoping ;

Dat de verhuring van onroerende goederen niet is

voorzien onder de bewarende maatregelen of beheersdaden van de curator (Fredericq, *Dr. Comm.*, VII, nr. 207) ;

Dat de verkoop uitgesloten is en er allerlei pleegvormen dienen vervuld ten einde tot de openbare verkoping te kunnen overgaan ;

Dat het de plicht van de curator is alles in het werk te stellen om de goederen tegen hun volle waarde te verkopen en dat alle met dit resultaat strijdige overeenkomsten of bedingen onwettig en nietig zijn (*ibidem*, nr. 324) ;

Dat requirant derhalve terecht aanvoert dat de wet hem belette het goed i.c. te verhuren te meer daar het in casu een handelshuurovereenkomst ware geweest die, gelet op de door de wet bepaalde minimumduur ervan, een normale tegeldemaking nog meer zou hebben belet ;

Dat hem evenmin verwijt treft inzake benaerstiging van de verkoop, aangezien het faillissement in oktober 1969 uitgesproken werd en het goed reeds op 24 augustus 1970 werd verkocht ;

Overwegende dat ter zake vaststaat dat de ingeroepen toestand — d.i. het geval voorzien in art. 9, § 1, 1°, W.I.B. — het gevolg was van feiten onafhankelijk van de wil van de belastingplichtige, te weten een wettelijk beletsel ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gehoord in openbare terechtzitting het verslag van raadsheer De Wulf en het overeenkomstig advies van het openbaar ministerie, uitgebracht door dhr De Smet, substituut-procureur-generaal.

Ontvangt de voorziening en verklaart ze gegrond ; Doet de aangevochten beslissing teniet ;

Beveelt dat ontlasting dient verleend van de aanslag in de onroerende voorheffing Aj. 1970, art. 021562, ten name van V., voor de periode van 1 januari tot en met 24 augustus 1970 ; Beveelt de herberekening van deze aanslag, rekening gehouden met deze ontlasting ; Beveelt de terugbetaling van het eventueel teveel betaalde, met de moratoriuminteressen ; Veroordeelt de Belgische Staat tot de kosten van de aanleg.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER — 2 DECEMBER 1975

Voorzitter : de h. Liard

Raadsheren : de hh. Grenez en Jans

Advocaten : mrs. Coupé en De Winter

Onteigening—Venale waarde—Toekomstwaarde—Aangelegenhedswaarde.

De raming van de onteigeningsvergoedingen moet geschieden met inachtneming van de waarde van de onteigende goederen op de dag van de eigendomsoverdracht.

De vergoeding voor verlies van eigendom bedraagt de venale waarde van het goed, dit is de huidige en de

toekomstwaarde.

De onteigende heeft geen recht op de toekomstwaarde spruitend uit het verordenen en het uitvoeren van werken waarvoor onteigend wordt.

Bij de vaststelling van de vergoeding moet rekening worden gehouden met de aangelegenhedswaarde, d.i. de bijzondere waarde die het goed voor de eigenaar heeft wegens het nut dat hij eruit trekt.

Of de onteigende in staat zal zijn een gelijksoortig eigendom in de onmiddellijke nabijheid van het onteigend goed aan te schaffen, moet niet worden nagegaan.

N.V. Chemin de Fer Industriel t/ Stad Vilvoorde

Overwegende dat de eis, door appellante ingeleid, tot de herziening strekt van de voorlopige vergoedingen door vonnis van 30 maart 1972 van de vrederechter te Vilvoorde, bij toepassing van de Wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij dringende omstandigheden inzake onteigening ten algemenen nutte, aan appellante toegekend voor haar hiernavermelde gronden, door geïntimeerde onteigend krachtens Koninklijk Besluit van 31 maart 1967, hetwelk het door de gemeenteraad op 21 januari 1966 definitief aangenomen bijzonder plan van aanleg nr. 48 "achter Mima" genaamd goedgekeurde en Koninklijk Besluit van 31 december 1970, hetwelk de noodzakelijkheid tot onmiddellijke inbezitting vaststelde : (...)

Overwegende dat de hoofdwaaarde dezer goederen, met gebeurlijk aangelegenhedswaarde, als volgt geschat wordt per vierkante meter :

innemingen	deskundige en vrede- rechter	vonnis a quo	Vilvoorde hoofddorde of onder- geschikt	C.F.I.
11	120 fr.	220 fr.	120 of 190 fr.	750 fr.
12	175 fr.	220 fr.	140 of 190 fr.	750 fr.
27	175 fr.	220 fr.	140 of 190 fr.	750 fr.
10 (deel)	175 fr.	220 fr.	140 of 190 fr.	750 fr.

Overwegende dat uit het verslag van de gerechtsdeskundige blijkt dat de kwestieuze gronden, als hooiland en weide gebruikt, in één groot perceel bestonden, niet bepaald gunstig gelegen, zeer onregelmatig van vorm, palend aan en slechts te bereiken lang de Mima-weg, zijnde een gemiddeld zeven meter brede en 0,75 à 1 meter hoger liggende buurtweg, aansluitend met de Hanssenslaan en met de Leuvensesteenweg, niet aangelegd noch uitgerust, tenzij tot aan de ingang van de fabriek op een driehonderdtal meters van de Hanssenslaan gelegen, en lastig te berijden tijdens een ganse periode van het jaar ; dat gezegde gronden zeer vochtig en laag gelegen zijn, op een peil schommelend tussen 12 en 15 meter boven de zeespiegel ; dat de helling ervan naar de Trawool toe is, een op een zeventigtal meters ervan lopende beek ;

Overwegende dat appellante sinds tientallen jaren te en om Vilvoorde een industrieel spoorwegnet exploiteert, dat verschillende ter plaatse gevestigde nijverheden met elkander en met het net van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen verbindt en onder meer langs de onteigende gronden loopt zonder er echter onmiddellijk aan te palen ;

Overwegende dat de litigieuze gronden, ondanks hun gebreken, die geïntimeerde niet verplicht was te verhelpen, een industriële roeping hadden, gelet onder meer op hun ligging, onmiddellijk achter die van de gevestigde nijverheden van de Leuvensesteenweg, niet ver van het goederenstation en van de talrijke nijverheden van de Schaarbeeklei; dat zij trouwens zeker met een industrieel opzet werden aangekocht door appellante, in acht genomen de aard en de plaats van haar bedrijvigheid en haar normale zorg om de inrichting en de uitbreiding dezer ter plaatse in de toekomst te verzekeren; dat aan het verpachten ervan als hooiland en weide, hetwelk klaarblijkelijk slechts in afwachting van de verwezenlijking van dit oogmerk gebeurde, zonder grote moeilijkheden een einde gemaakt kon worden door een akkoord met de pachters of, zoniet, met naleving van de bijzondere wettelijke bepalingen ter zake;

Overwegende dat de raming van de onteigeningsvergoedingen moet geschieden met inachtneming van de waarde van de onteigende goederen op de dag van de overdracht van het recht van eigendom, zijnde ten deze op 25 november 1971, datum van het vonnis van de vrederechter waarbij de vordering van geïntimeerde regelmatig verklaard werd en de provisionele vergoedingen bepaald werden;

Overwegende dat de vergoeding aan de onteigende wegens het verlies van zijn eigendom toekomend de gehele waarde van de onroerende goederen moet vertegenwoordigen; dat deze waarde de venale waarde is en tegelijk de huidige en de toekomstwaarde omvat; dat de huidige waarde behelst al wat, in de verkoopwaarde, afhangt van volkomen vaststaande en verwezenlijkte omstandigheden en gebeurtenissen, terwijl de toekomstwaarde de meerwaarde is welke betrekking heeft op toekomstige eventualiteiten waarmede de kopers van nu af aan rekening kunnen houden;

Overwegende dat de onteigende echter geen recht heeft op de toekomstwaarde spruitend uit het verordenen en het uitvoeren van de werken met het oog waarop de onteigening vervolgd wordt, maar dat rekening gehouden dient te worden met de voorheen uitgevoerde of besliste werken;

Overwegende dat bij de vaststelling van de vergoeding tevens rekening gehouden dient te worden met de aangelegenhedswaarde, dit is met de bijzondere waarde die het goed voor zijn eigenaar heeft ten aanzien onder meer van het nut dat hij eruit trekt;

Overwegende dat de vergoeding de aankoop moet toelaten van een gelijkwaardige eigendom; dat echter niet nagegaan hoeft te worden of de onteigende in staat zal zijn zich een gelijksoortige eigendom in de onmiddellijke nabijheid van het onteigende aan te schaffen;

Overwegende dat de eerste rechter de stelling van de gerechtsdeskundige terecht aanvaard heeft waar deze meende dat, bij het bepalen van de waarde van het goed, rekening gehouden moest worden met de door de Staat ontworpen Woluwelaan; dat het juiste tracé daarvan immers sinds lang genoeg zeker en gekend was opdat, afgezien van het bijzonder plan van aanleg, gegadigden ermede rekening zouden hebben kunnen houden rond 25 november 1971; dat echter in acht genomen dient te worden dat het eigendom van ap-

pellante slechts over een kleine lengte aan het tracé van de ontworpen laan paalt;

Overwegende dat de door de gerechtsdeskundige tot bepaling van de venale waarde van het onteigende aangenomen vergelijkingspunten als oordeelkundig gekozen voorkomen en aanvaard mogen worden, rekening houdend met de bijzonderheden die zij vertonen ten opzichte van de te waarderen goederen en onder meer met hun ligging nabij of ver van de ontworpen Woluwelaan of van bestaande openbare wegen, met de data der verkopen en de algemene prijsstijging der onroerende goederen sindsdien tot de beschouwde datum, doch tevens met de regelmatigere en kleinere vorm van de meeste ervan, met de aangelegenhedswaarde die de goederen, door de aldaar reeds gevestigde firma's Levis en Renault aangeworven, voor hun kopers hadden en met de omstandigheid dat de meeste der goederen door Renault aangekocht, reeds aangehoofd werden op het normale peil en aansloten bij de wegenis;

Overwegende dat de vergelijkingspunten door appellante ingeroepen niet in aanmerking kunnen worden genomen daar zij ofwel op eenvoudige offerten doelen waarvan niet bewezen is dat zij aanvaard werden, ofwel op gronden die veel gunstiger gelegen zijn (Fabricom/ Renault; V.T.R./Makro), ofwel op door geïntimeerde, na de onteigening, verkregen prijzen voor een deel der litigieuze goederen na verbeterings- en uitrustingswerken minstens van de onmiddellijke buurt;

Overwegende dat, gelet op wat hierboven gezegd wordt en op al de elementen van de zaak waarop het hof acht vermag te slaan, de venale waarde van de besproken onteigende goederen billijk mag worden bepaald op 200 fr. per vierkante meter;

Dat de goederen echter voor appellante tevens een vrij aanzienlijke aangelegenhedswaarde hadden wegens hun omvang, hun ligging ten aanzien van haar spoorweginet, de noodwendigheden en de normaal te verwachten uitbreiding van haar bedrijf; dat deze aangelegenhedswaarde op 30 % van de venale waarde te ramen is;

Overwegende dat de hoofdvergoeding voor de onteigende gronden, over de hiernavolgende oppervlakte waarvan partijen akkoord gaan, aldus bedraagt:

$$31.470 \times 260 \text{ fr.} = 8.182.200 \text{ fr.};$$

Dat de vergoeding voor wederbelegging op 8.182.200 $\times$ 19,875 % = 1.626.212 fr. vastgesteld moet worden;

Dat partijen het eens zijn dat 6,5 % wachttinteressen voor 3 maanden toegekend moeten worden; dat de vergoeding voor wachttinteressen derhalve 132.961 fr. beloopt;

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

3e KAMER — 13 JANUARI 1976

Voorzitter: de h. Hellings

Rechts: de hh. Van de Velde en De Clercq

Advocaat: mr. De Smet loco Brouwers

Huur—Eis tot betaling van achterstallige huur en indexverhogingen en tot ontbinding van het contract—Procedure—Wet van 10 april 1975, art. 7.

Naar luid van art. 7 van de Wet van 10 april 1975 is een krachtens die wet ingestelde vordering niet ontvankelijk als de eiser niet vooraf aan de rechter een verzoek heeft gedaan om de toekomstige verweerder tot verzoening op te roepen.

Die bepaling is niet van openbare orde en kan niet door de eiser of ambtshalve door de rechter worden opgeworpen.

Als de vordering niet hoofdzakelijk en overwegend krachtens de Wet van 10 april 1975 ingesteld is en de bedoeling van de eiser om aan de door art. 7 voorgeschreven formaliteiten te ontsnappen niet overduidelijk bewezen is, vermag de verweerder niet — vooral als zijn belangen niet geschaad zijn — de niet-ontvankelijkheid van de eis op te werpen tegen een zeer klein gedeelte van de omvang van de van hem gevorderde achterstallige huurgelden.

F. t/ M. en V.

Gezien de stukken van het geding vervat en geïnventariseerd in het dossier van de rechtspleging en o.m. :

1° het vonnis waartegen hoger beroep, uitgesproken door de vrederechter van het kanton Deurne op 27 juni 1975 ;

(...)

Overwegende dat verweerders in hoger beroep, alhoewel bij toepassing van artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek regelmatig opgeroepen bij gerechtsbrief van 12 november 1975, niet ter zitting verschenen zijn ; dat tegen hen vonnis bij verstek geacht op tegenspraak te zijn gewezen gevorderd werd, en dit verstek niet aangezuiverd werd ;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig werd ingesteld en regelmatig is naar de vorm ;

Overwegende dat verweerders in hoger beroep bij schriftelijke, niet geregistreerde overeenkomst van 27 april 1974 van eisers in hoger beroep in huur namen een appartement, gelijkvloers gelegen te Deurne (...) voor een huurprijs van 3.300 frank per maand, automatisch aanpasbaar aan de index, derwijze dat deze huurprijs in augustus 1974, 3.465 frank bedroeg ;

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van eisers in hoger beroep strekte tot veroordeling van verweerders in hoger beroep tot betaling van :

— indexaanpassingen van augustus 1974 tot en met april 1975, 9 x 165 frank	1.485 fr.
— achterstallige huur mei 1975	3.465 fr.
— achterstallige huur juni 1975	3.465 fr.
	8.415 fr.

alsmede tot betaling van in de loop van het geding te vervallen huur, en tot ontbinding van de overeenkomst ten laste van verweerders in hoger beroep wegens wanbetaling der huur, en tot veroordeling van laatstgenoemden tot betaling van een wederverhursingsvergoeding ten bedrage van 10.395 frank ;

Overwegende dat de eerste rechter ingevolge de door verweerders in hoger beroep opgeworpen exceptie deze vordering onontvankelijk verklaarde om de reden dat, tussen partijen niet in betwisting zijnde dat het kadastraal inkomen van het verhuurde beneden de 20.000 frank ligt, het geding niet op regelmatige wijze, zoals

voorgeschreven in artikel 7 van de Wet van 10 april 1975 betreffende de huurprijzen van woningen, door middel van voorafgaande oproeping in verzoening ingeleid werd ;

Overwegende dat, hoewel de Wet van 10 april 1975 een aantal regels van imperatief recht schept, de door art. 7 bedoelde onontvankelijkheid niet van openbare orde is, en niet door de eisende partij noch door de rechter van ambtswege opgeworpen kan worden, en dit recht voorbehouden blijft aan de verwerende partij (cfr. Eric Stassijns, "De nieuwe wet betreffende huurprijzen van woningen", R.W., 1974-75, 2586-2587, "Procedure" in fine) ;

dat echter, wanneer de tegen haar gerichte vordering niet hoofdzakelijk en overwegend krachtens de Wet van 10 april 1975 aangespannen werd, en de bedoeling van de eisende partij om aan de door art. 7 van deze wet voorgeschreven formaliteiten te ontsnappen niet overduidelijk bewezen is, de verwerende partij — zeker wanneer haar belangen niet geschaad werden — niet vermag de onontvankelijkheid van de eis op te werpen als verweermiddel tegen — zoals in casu verder zal aangetoond worden — een zeer klein gedeelte van de omvang van de van haar gevorderde achterstallige huurgelden (cfr. J.T., 1975, 415-416, "Procedure") ; dat mitsdien de oorspronkelijke vordering van eisers in hoger beroep ontvankelijk was ;

Overwegende dat de tussen partijen na 1 januari 1973 gesloten huurovereenkomst wat indexverhogingen aangaat valt onder de toepassing van art. 4, § 1, 2°, van de Wet van 10 april 1975 ;

dat aangezien door de regering tot op heden nog geen coëfficiënt vastgesteld werd, de tot op 30 november 1974 volgens de overeenkomst toegepaste indexverhogingen aan de verhuurder verworven blijven, maar vanaf 1 december 1974 de huur teruggebracht wordt op de oorspronkelijke huurbasis — in casu 3.300 frank — en dit vooralsnog tot op 30 november 1976 ;

dat aldus tot op 30 september 1975, op welke datum ze zonder enige opzegging het gehuurde verlaten hebben, verweerders in hoger beroep aan eisers in hoger beroep als achterstallige huur verschuldigd waren :

— van augustus tot en met november 1974	
- 4 x 3.465	13.860 fr.
- betaald : 4 x 3.300	—13.200 fr.
	660 fr.
— van december 1974 tot en met september 1975	
- 10 x 3.300	33.000 fr.
- betaald : 7 x 3.300	—23.100 fr.
	9.900 fr.

in totaal 660 frank + 9.900 frank is 10.560 frank ;

Overwegende dat de huur voor de maanden mei en juni 1975 pas na inleidende dagvaarding van 12 juni 1975 betaald werd ;

dat verweerders in hoger beroep volledig in gebreke gebleven zijn de huur voor de maanden juli, augustus en september 1975 te betalen ;

dat bijgevolg de vordering van eisers in hoger beroep tot ontbinding van de huur ten laste van verweerders in hoger beroep dient ingewilligd ;

dat echter, daar de huurovereenkomst in een opzeg-

gingstermijn van twee maanden voorzag, de gevraagde wederverhurlingsvergoeding dient te worden vastgesteld op 6.600 frank, te weten huurgeld voor twee maanden. (...)

CORRECTIONELE RECHTBANK TE BRUSSEL

20e KAMER — 21 JANUARI 1976

Voorzitter : de h. Anne de Molina

Rechters : de hh. Desmedt en Lievens

Openbaar ministerie : de h. J. Du Jardin

Advocaten : mrs. Berckmans-Jaspar en Vonck

Strafvordering—Dagvaarding—Vermelding der kosten van dagvaarding—Nietigheid.

De verplichting tot vermelding van de kosten in het exploit van dagvaarding heeft tot doel de rechter in staat te stellen na te gaan of de kosten behoorlijk en wettelijk werden berekend. De niet-vermelding van deze kosten brengt slechts de nietigheid mee, wanneer het verzuim de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt.

M. t/ Van E.

Nota van het openbaar ministerie

Indien de vermelding "kosten zoals op het origineel", die op de kopie van de dagvaarding voorkomt, niet voldoet aan de voorschriften van de artt. 43-6°, 45 en 523 van het Gerechtelijk Wetboek, dan nog brengt deze vermelding geen nietigheid van het exploit van betekening mede.

Zoals art. 860 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt, kan geen proceshandeling nietig verklaard worden, wat de verzuimde vorm ook zij, indien de wet de nietigheid ervan niet uitdrukkelijk heeft bevolen.

Het gaat hier niet om een grond van *absolute* nietigheid ; deze gronden worden in de artt. 862 en 864 opgesomd.

Het gaat hoogstens om een grond van *relatieve* nietigheid. Art. 861 van het Gerechtelijk Wetboek luidt als volgt : "De rechter kan een proceshandeling alleen dan nietig verklaren, indien het aangeklaagde verzuim of de aangeklaagde onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt".

Dat kan ter zake geenszins het geval zijn, aangezien de rechtbank over de mogelijkheid beschikte de kosten na te gaan, daar ze op het origineel van deze dagvaarding voorkomen ; hiervan kon aan de gedaagde kennis worden gegeven en deze laatste had zich derhalve daarover kunnen verdedigen (P. Rouard, *Droit judiciaire privé*, II, p. 162).

De eerste rechter heeft daarbij op impliciete wijze gemeend dat de aangeklaagde onregelmatigheid de belangen van de partij de exceptie opwierp, niet geschaad heeft, daar de dagvaarding niet nietig werd verklaard.

Om consequent te blijven diende de eerste rechter dan ook de veroordeelde partij tot de kosten te veroordelen.

J. Du Jardin

Vonnis

(...)

Overwegende dat Van E. eveneens ten onrechte de nietigheid van de dagvaarding inroept, daar het daartoe aangevoerde middel elke grond mist ;

dat inderdaad het hier niet gaat om een geval van absolute nietigheid zoals deze gronden opgesomd worden in de artikelen 862 en 864 van het Gerechtelijk Wetboek ;

dat het eventueel om een grond van betrekkelijke nietigheid zou kunnen gaan waarbij de nietigheid slechts zou kunnen worden verklaard "indien het aangeklaagde verzuim de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt" (art. 861 van het Gerechtelijk Wetboek) ;

Overwegende dat de verplichting tot vermelding van de kosten op het dagvaardingsexploot als doel heeft de rechter te laten nagaan of deze kosten behoorlijk en wettelijk werden berekend ;

dat verder de beklaagde op de terechtzittingen de mogelijkheid gehad heeft, na lezing van het origineel van de dagvaarding dat in het strafdossier berust en waarop de dagvaardingskosten degelijk vermeld worden, deze kosten te bespreken en tegen te spreken ; dat de rechten van de verdediging derhalve niet werden miskend of gekrenkt ;

Overwegende eindelijk en bijgevolg dat het aangeklaagd verzuim de belangen van de beklaagde niet heeft geschaad ;

Overwegende trouwens dat in de meeste strafzaken, de kosten van dagvaarding veel geringer zijn dan die van gerechtelijke expertise, vervoer van zaken, fotografieën, laboratoriumonderzoeken, waarvan de bedragen volgens de wet op de dagvaarding niet vermeld moeten worden, maar slechts na kennisneming van het strafdossier en de desbetreffende stukken door de verdediging kunnen worden besproken en tegengesproken ;

(...)

NOOT—De vermelding der kosten van dagvaarding

1. De *Ordonnance civile pour la réformation de la justice* van 1667 heeft paal en perk gesteld aan de misbruiken van sommige gerechtsdienaars die willekeurige bedragen eisten als vergoeding voor hun ambtelijke verrichtingen. Zo luidt artikel 5, titel II van deze ordonnantie : "Tous huissiers et sergents seront tenus de mettre au bas de l'original des exploits les sommes qu'ils auront reçues pour leurs salaires, à peine de vingt livres d'amende comme dessus".

Het opzet van Lodewijk XIV was tweërlei : enerzijds een einde maken aan de afzetterij van bepaalde ministeriële ambtenaren door de invoering van een praktische controle op de toegepaste rechten en vergoedingen (P. BONCENNE, *Théorie de la procédure civile*, 2e ed., II, 191 ; C.L.J. CARRÉ, *Lois de la procédure civile*, 3e ed., I, 331-332) ; anderzijds de aanlegger inlichten over de proceskosten die eventueel op de tegenpartij kunnen verhaald worden (Pand. B., Tw. *Exploits (matière civile)*, nr. 285 ; E. GARSONNET en Ch. CÉZAR-BRU, *Traité théorique et pratique de procédure civile et commerciale*, 3e ed., II, 179, nr. 106).

2. Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van 1806 heeft in zijn artikel 67 deze bepaling overgenomen, maar heeft de verplichte vermelding in het origineel nu ook uitgebreid tot de afschriften der akten. Bovendien werd de strafsancie aangepast aan de gangbare munteenheid. Daarenboven voorzag het Decreet van 16 februari 1807 in strenge tuchtsstraffen tegen gerechtsdeurwaarders die deze wettelijke voorschriften verzuimden (G. BELTJENS, *Code de procédure civile*, 2e ed., art. 67, nr. 1) : wellicht waren de fiscale implicaties van de vermelding der kosten van dagvaarding niet

vreemd aan deze gestrengheid (H. SOLUS en R. PERROT, *Droit judiciaire privé*, I, p. 320).

3. De gerechtelijke hervorming van 1967 heeft niet veel wijzigingen gebracht in de vroegere regeling. Luidens artikel 43 van het Gerechtelijk Wetboek moet het exploit van betekening "de omstandige opgave van de kosten der akte" vermelden. In artikel 523 wordt gepreciseerd dat "alle posten van de kostennota voor de akte" slechts op de kant van het origineel opgegeven moeten worden.

Men heeft gemeend dat er een tegenstrijdigheid bestaat tussen de voorschriften van artikel 523 en die van artikel 45 naar luid waarvan "het afschrift van het exploit, op straffe van nietigheid, alle vermeldingen van het origineel" bevatten moet (R. DE HENAU en V. PETITJEAN, *Le code judiciaire et les nouveaux modes de signification*, 2e ed., p. 59). Hierbij werd echter uit het oog verloren dat in art. 45 Ger.W. een algemene regel aangegeven wordt en dat art. 523, in afwijking van deze regel, een bijzondere handelwijze inzake kosten van dagvaarding voorschrijft. Dit neemt trouwens niet weg dat de gerechtsdeurwaarders het bedrag van hun vergoeding — in beknopte vorm — onderaan op het origineel en op het afschrift van elke akte moeten aanbrengen.

4. Nu is het voor gerechtsdeurwaarders dikwijls onmogelijk de kosten van de akte te bepalen op het ogenblik van de dagvaarding. Vooral als er verscheidene personen gedagvaard moeten worden, kan bij de eerste betekening nog niet uitgemaakt worden of de andere afschriften aan de persoon zelf zullen ter hand gesteld worden ofwel, overeenkomstig art. 44 Ger.W., onder gesloten omslag afgegeven moeten worden. Dezelfde moeilijkheid doet zich voor wanneer adreswijzigingen voorkomen of wanneer de gerechtsdeurwaarder tijdens zijn tournee andere exploten betekenen moet. De kosten verschillen naargelang van het geval en het is onmogelijk deze berekening op voorhand te maken.

Moet men dan op grond van artikel 45 Ger.W. besluiten tot de nietigheid van de dagvaarding omdat het afschrift van het exploit niet alle vermeldingen van het origineel bevat of omdat wijzigingen in het origineel werden aangebracht na aflevering van het afschrift? Reeds tijdens de parlementaire voorbereiding is deze kwestie ten berde gekomen en werd er aanvaard dat het afschrift moet overeenstemmen met het origineel zoals dit opgesteld was op het ogenblik van de betekening (*Parl. Besch., Kamer, 1966-67, nr. 49, p. 15*).

5. De vermelding van de kosten van dagvaarding werd eertijds reeds beschouwd als een "prescription purement réglementaire" (E. BOUTARD, *Leçons de procédure civile*, 9e ed., I, 126). De rechtsleer was eensgezind van oordeel dat het verzuim geen nietigheid van de dagvaarding meebracht (Ch. BIOCHE, *Dictionnaire de procédure civile et commerciale*, 5e ed., Tw. Exploit, nr. 189; H. BONFILS, *Traité élémentaire de l'organisation judiciaire, de compétence et de procédure*, nr. 726; M. DEFFAUX en HAREL, *Encyclopédie des huissiers*, 5e ed., Tw. Exploit, nr. 248).

Ook thans nog dient de vermelding van de kosten der akte slechts om de rechter in staat te stellen na te gaan of de berekening overeenkomstig de wettelijke bepalingen gebeurde en het verzuim van deze formaliteit zal slechts de nietigheid van de dagvaarding meebrengen, wanneer hierdoor de belangen van de partij die de exceptie opwerpt, geschaad worden (Rb. Brussel, 5 februari 1969, *J.T.*, 1970, 140; R. DE HENAU en V. PETITJEAN, o.c., p. 59; F. RIGAU, "La théorie des nullités", *Annales de droit*, 1968, 427); m.a.w. ondanks de stringente bewoordingen van de artt. 43 en 45 Ger.W. maakt de rechter bij de beoordeling van het aangeklaagde verzuim of de aangeklaagde onregelmatigheid toepassing van artikel 861 Ger.W.

6. In strafzaken wordt de geldigheid van de dagvaarding niet beheerst door de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (cfr. Cass., 6 december 1965, *Pas.*, 1966, I, 445; R. HAYOT de TERMICOURT, "Considérations sur le projet de Code judiciaire", *J.T.*, 1966, 501, noot 67).

De lacune in het exploit of in het afschrift ervan kan slechts de nietigheid meebrengen wanneer bewezen is dat de niet-naleving der voorschriften vervat in de artt. 43, 45 of 523 Ger.W., de rechten van de verdediging heeft gekrenkt. In casu werd hiervan geen bewijs geleverd en bijgevolg was de rechtsgeldigheid van de dagvaarding niet aangetast.

A. Vandeplass

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

2e KANTON — 18 DECEMBER 1975

Rechter : de h. H. Boonen

Advocaten : mrs. J. Dyck en Ph. van Camp

Onteigening—Vergoedingen voor eigendomsverlies en huuropbrengsten—Wederbeleggingsvergoeding—Wachtinteressen—Rechtsplegingsvergoeding.

De vergoeding met een zekere ruimheid of zelfs met een zekere vrijgevigheid berekenen is niet in overeenstemming te brengen met het begrip billijke vergoeding.

De billijke vergoeding is de waarde van het onroerend goed op de dag van het vonnis dat de onteigening uitspreekt.

De waardevermeerdering, die uit de verwezenlijking van de onteigeningsplannen voortvloeit, komt niet toe aan de onteigende.

Alleen de schade die het rechtstreeks en onmiddellijk gevolg is van de onteigening moet worden vergoed.

Stad Antwerpen t/ V., S. en M.

Ten aanzien van de principes

Overwegende dat met betrekking tot sommige door partijen in rechte ontwikkelde standpunten nopens de ter zake toe te passen principes, het volgende wordt overwogen :

1° Overeenkomstig artikel 11 van de Grondwet moet de vergoeding "billijk" zijn. Daaruit afleiden, zoals sommige auteurs (o.a. E. Picard in zijn werk *Traité général de l'expropriation*, 1875, in de *Pandectes Belges v° Expropriation*, waarvan de *Novelles*, v° *Expropriation pour cause d'utilité publique*, 1955, geschreven door Belya en Coenraedts, de getrouwe — vanzelfsprekend enigszins aangepaste — voortzetting is, Derine, *Zakenrecht*, 1974, Dl. I. A.), de vergoeding met een "zekere ruimheid" en zelfs "met een zekere vrijgevigheid" moet worden berekend, is niet in overeenstemming te brengen met hetgeen onder het begrip "billijke vergoeding", onder het begrip "juste indemnité" moet worden verstaan. Wat "billijk" of "rechtvaardig" voor de ene partij moet zijn, moet ook "billijk" of "rechtvaardig" voor de wederpartij zijn. Indien in een rechtsstrijd, die slechts een afweging van belangen is, een zekere "vrijgevigheid" ten voordele van een partij zou worden toegestaan, dan zou zulks onbillijk, onrechtvaardig voor de wederpartij zijn. Wat grondwetgever en wetgever ongetwijfeld bedoelen, is dat de werkelijk geleden schade zou worden vergoed; slechts in dit geval is de vergoeding "billijk", "rechtvaardig", "juist".

2° De billijke vergoeding die aan de onteigende, overeenkomstig artikel 11 van de Grondwet moet toekomen, is de vergoeding die overeenstemt met de waarde van het onroerend goed ten dage van het vonnis dat de onteigening uitspreekt (in casu het provisioneel vonnis). Dit heeft het Hof van Cassatie in verschillende arresten duidelijk gemaakt (o.a. arresten van 2 juni 1967, *Pas.*, 1967, I, 1169; 21 oktober 1966, *Pas.*, 1967, I, 240; 31 oktober 1968, *Pas.*, 1968, I, 1135; 6 juni 1974, *Pas.*, 1974, I, 1026).

De billijke vergoeding is dus de verkoopwaarde van

het onteigende onroerende goed. Deze verkoopwaarde drukt zich uit in de prijs waarvoor het goed, omstreeks het tijdstip van het onteigeningsvonnis kon worden verkocht.

De prijzen van onroerend goed worden vastgesteld op een markt, die een abstract geheel is van vraag en aanbod, waardoor de prijs tot stand komt. Deze wet van economische wetenschap komt vooral tot uiting in in normale omstandigheden gehouden openbare verkopen.

De koper houdt bij zijn bod rekening met de ligging, met de staat, de gesteldheid, de aard, de zogenaamde toekomstwaarde, enzovoorts, van het goed; al die factoren en elementen bepalen de uiteindelijke koop-prijs. De zogenaamde "toekomstwaarde" en sommige subjectieve "waarden" zijn dus in wezen in de koop-prijs vervat; zulke waarden afzonderlijk vergoeden — hetgeen slechts op grond van een zuiver subjectief oordeel zou kunnen gebeuren — zou de billijke vergoeding, die de verkoopwaarde is, aantasten (over de toekomstwaarde, zie men de stelling van Suetens-Bourgeois, "De onteigeningsvergoedingen", R.W., 1973-74, 2079 e.v., nr. 26).

Om de marktprijs van een onroerend goed te bepalen komt het er aldus op aan een zo groot mogelijk aantal omstreeks het tijdstip van de onteigening plaatsgevonden verkopen, in het bijzonder publieke, van in de nabijheid of sfeer van het onteigende goed gelegen gelijkaardige onroerende goederen op te sporen.

3° De waardevermeerdering die voortvloeit zou uit de verwezenlijking van onteigeningsplannen, andere dan die met betrekking tot het onteigende goed, mag de onteigende zich principieel eigen maken (zie daarover o.a. Suetens-Bourgeois, aangehaald werk, nrs. 17 en 20).

Het zou onbillijk zijn de onteigende de waardevermeerdering voortspruitende uit de verwezenlijking van andere onteigeningsplannen te ontzeggen, terwijl bijvoorbeeld de eigendom van de buur, die niet onteigend wordt, die waardevermeerdering wel ondergaat.

De waardevermeerdering is echter reeds vervat in de verkoopwaarde.

4° Alleen de schade die het rechtstreeks en onmiddellijk gevolg is van de onteigening moet worden vergoed; er moet een oorzakelijkheidsverband bestaan tussen de onteigening en het nadeel, opdat de herstelling van dit nadeel in de billijke vergoeding zou worden begrepen (o.a. Cass., 22 juni 1905, *Pas.*, 1905, I, 271; 7 juni 1956, R.W., 1956-57, 1833).

Ten aanzien van de vergoedingen

Overwegende dat onder andere met inachtneming van het boven overwogene de vergoedingen als volgt worden vastgesteld:

I. Vergoeding wegens eigendomsverlies

Overwegende dat eiseres een vergoeding aanbiedt van 700.000 frank, terwijl verweerders een vergoeding vorderen van 2.070.000 frank met inbegrip van een zogenaamde toekomstwaarde;

Dat de deskundige in een voortreffelijk verslag de normale venale waarde raamt op 1.250.000 frank en de toekomstwaarde op 187.500 frank;

Overwegende dat verweerders, na vooreerst het standpunt van een afzonderlijke raming van grond en ge-

bouwen te hebben verdedigd, zich vervolgens echter aansluiten bij de door de deskundige gevolgde waardeeringsmethode, namelijk de methode van de vergelijking met verkopen van gelijkaardige onroerende goederen;

Overwegende inderdaad dat slechts in uitzonderlijke gevallen, onder andere wanneer geen treffende vergelijkingpunten aanwezig zijn, om de verkoopwaarde bij benadering vast te stellen, grond en gebouwen afzonderlijk mogen worden geschat;

Dat ter zake echter een groot aantal treffende vergelijkingpunten bestaan, zodat er een markt aanwezig is, waardoor de verkoopwaarde kan worden geraamd;

Dat om dezelfde reden ter zake het kadastraal inkomen en de huuropbrengsten van geen belang zijn om de verkoopwaarde, die moet worden vergoed, vast te stellen;

Overwegende dat eiseres stelt dat bij de vaststelling van de vergoeding geen rekening mag worden gehouden met de waardevermeerderingen die voortgesproten zijn uit de verwezenlijking, althans gedeeltelijke, van bepaalde onteigeningsplannen; dat zo de onteigende zich de waardevermeerdering die uit de verwezenlijking van het plan, op grond waarvan zijn eigendom onteigend wordt, mocht voortspruiten, niet eigen mag maken, zulks wel het geval is voor de waardevermeerdering die voortgesproten is uit de verwezenlijking van andere plannen;

Overwegende dat deze waardevermeerdering echter weerspiegeld wordt respectievelijk vervat is in de omstreeks het tijdstip van de onteigening van gelijkaardige onroerende goederen verkregen verkoopprijzen;

Overwegende dat de zogenaamde toekomstwaarde, waarmede zoals Suetens-Bourgeois (aangehaald werk) het treffend zegt, nogal kwistig wordt omgesprongen, eveneens geacht wordt in de verkoopwaarde te zijn vervat;

Dat er aldus geen aanleiding bestaat om een afzonderlijke vergoeding wegens zogenaamde toekomstwaarde toe te kennen;

Overwegende dat men echter niet inziet waarom de deskundige sommige door hem vermelde verkopen van onroerende goederen, gelegen in het Hopland en in de onmiddellijke nabijheid van de onteigende onroerende goederen, weert, terwijl in deze verkopen zich uiteraard ook de wet van vraag en aanbod deed gelden, zodat zij mede de markt van onroerend goed bepalen;

Dat met inachtneming van deze vaststelling, aldus met de voor bedoelde panden bekomen verkoopprijzen en met inachtneming van de gesteldheid en staat van de onteigende onroerende goederen, de verkoopwaarde ervan redelijkerwijze mag worden begroot op 1.440.000 frank;

II. Verlies van huuropbrengsten

Overwegende dat de deskundige aannemelijk heeft gemaakt dat ten gevolge van de dreigende onteigening de eigendommen moeilijker, slechts tegen lagere huurprijzen en zelfs later praktisch niet meer konden worden verhuurd;

Dat inderdaad bezwaarlijk kan worden betwist dat huizen, zoals de onteigende, na de uitvaardiging van het onteigeningsdecreet, waardoor het gebruik uiteraard beperkt wordt, moeilijk nog op lange termijn kunnen wor-

den verhuurd en dat voor de huur van zulke huizen meestal slechts personen met een bijzondere ingesteldheid gegadigden zijn ;

Dat dus mag worden aanvaard dat verweerders een zeker verlies hebben geleden door een mindere opbrengst van hun eigendommen ;

Dat dit verlies door de deskundige billijk wordt geraamd op 123.200 frank ;

III. Wederbeleggingsvergoeding

Overwegende dat de toekenning van een zogenaamde wederbeleggingsvergoeding principieel door eiseres niet wordt bewist ; dat zij in het onderworpen geval 19,50 % van de verkoopwaarde, te weten 280.800 frank bedraagt ;

IV. Wachtinteressen

Overwegende dat de toekenning van een zogenaamde wachtinterest principieel door eiseres niet wordt bewist ;

Overwegende dat, rekening houdend met het feit dat de vergoeding onmiddellijk tijdelijk op een andere wijze dan in onroerend goed kan worden belegd, de toekenning van een zogenaamde wachtinterest gedurende drie maanden redelijk en billijk is ;

Dat deze wachtinterest als volgt moet worden berekend :

a) tegen de wettelijke voet van 6,5 % geldend ten tijde van het provisioneel vonnis op de daarbij bepaalde provisionele vergoeding, of een wachtinterest van 13.650 frank ;

b) tegen de thans geldende wettelijke voet van 8 % op het verschil tussen de uiteindelijke vastgestelde verkoopwaarde en de provisionele vergoeding, of een wachtinterest van 12.000 frank ;

Overwegende dat aan verweerders aldus wegens wachtinteressen een bedrag toekomt van 25.650 frank.

V. Ten aanzien van de rechtsplegingsvergoeding

Overwegende dat de stelling van verweerders in verband met het toekennen van de rechtsplegingsvergoeding in rechte niet opgaat ;

Dat vooreerst slechts één enkele rechtsplegingsvergoeding kan worden toegekend, daar beide verweerders hetzelfde belang hebben ;

Dat vervolgens slechts een rechtsplegingsvergoeding van 450 frank kan worden toegekend, daar het vonnis krachtens artikel 8 van de Wet van 26 juli 1962 wordt geacht in laatste aanleg te zijn geweest ; dat alleen beroep mogelijk is voor de onteigenaar, indien zijn vordering wordt afgewezen ;

Dat geen aanvullende rechtsplegingsvergoeding kan worden toegewezen, daar de plaatsopneming en het deskundig onderzoek deel uitmaken van de ter zake toepasselijke bijzondere rechtspleging, die afwijkt van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat de bepalingen van het Koninklijk Besluit van 30 november 1970 met de betrekking tot de invorderbare kosten als bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek van openbare orde zijn, zodat daarvan door de rechter op grond van zogenaamde billijkheidsmotieven niet kan worden afgeweken.

Vordering van de tussenkommende partij

Overwegende dat in feite vaststaat dat de tussenkommende partij enkele kleine vertrekken in het pand Hopland 8, in gebruik had ;

Dat de door de deskundige geraamde vergoeding van 2.000 frank voor de verhuizing van enkele meubelen en voorwerpen, billijk voorkomt en derhalve kan worden toegewezen ;

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 8 september 1975

Hoven en rechtbanken—Hoger beroep tegen vonnis van politierechtbank—Toewijzing aan enkelvoudige kamer—Burgerlijke belangen—Cassatiemiddel.

Tegen een vonnis van Corr. Charleroi, 10 oktober 1974, dat op het hoger beroep tegen een vonnis van de politierechtbank, doch alleen over de burgerlijke belangen, uitspraak doet, wordt aangevoerd dat het, met schending van art. 92 Ger.W. en van de artt. 174 en 179 Sv., door een enkelvoudige kamer gewezen is.

"Overwegende dat artikel 78 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de kamers van de rechtbank van eerste aanleg uit één of drie rechters bestaan ;

Dat de artikelen 88, 91 en 92 van dit wetboek de verdeling van de zaken in burgerlijke, straf- en tuchtzaken tussen de kamers met één of met drie rechters regelt ; dat in strafzaken bovendien die verdeling bij de paragrafen VIII en IX van het enig artikel van de wet van 25 oktober 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de hoven en rechtbanken, wordt geregeld ;

"Overwegende dat het middel betreffende de toewijzing van een zaak aan een kamer van de correctionele rechtbank met één rechter of aan een kamer met drie rechters van dezelfde rechtbank geen betrekking heeft op de bevoegdheid ;

"Overwegende dat zodanig middel niet voor de eerste keer voor het Hof van Cassatie kan worden aangevoerd ;

"Dat het derhalve niet ontvankelijk is".

(Voorzitter : baron Richard—Raadsheer-rapporteur : de h. Meeüs—Advocaat-generaal : de h. Velu—In de zaak : Ventat t/ Vanacker).

Hof Antwerpen (Vakantiekamer), 31 juli 1975

Misbruik van vertrouwen—Verduistering van een gehuurd voertuig.

Het vonnis van Corr. Antwerpen, 25 juni 1975, dat beklagde, zich bevindend in staat van wettelijke herhaling, veroordeelt tot een hoofdgevangenisstraf van vier maanden en een geldboete van 100 fr., en tot betaling van 24.000 fr. provisioneel aan de burgerlijke partij, wordt als volgt bevestigd :

"Overwegende dat de gedragingen van beklagde vóór zijn aanhouding en zijn eigen verklaringen voor het hof ter zitting van 22 juli 1975 erop wijzen dat zowel het materieel als het intentioneel element van verduistering bij hem aanwezig was ;

"Overwegende dat beklagde bij het sluiten van het contract van verhuur een adres opgaf waar hij sedert twee jaar niet meer verbleef en dat zijn feitelijke verblijfplaats, in strijd met zijn beweringen, slechts na zijn aanhouding bekend is geworden ;

"Overwegende dat beklagde geen gevolg gaf aan de aanvraag van de burgerlijke partij, die hij telefonisch had gecon-

tacteed, om het verlopen contract schriftelijk te komen verlengen;

"dat hij en het gehuurde voertuig slechts twee maanden na seining door de rijkswacht ontdekt konden worden en nog wel in de provincie Namen, te Leuze;

"dat beklagde zich inmiddels niet meer bekommerd had om zijn verplichtingen ten opzichte van de burgerlijke partij;

"Overwegende dat beklagde in de loop van twee maanden 9.516 km heeft afgelegd, hetgeen wijst op een regelmatig en haast alledaags gebruik van de wagen".

Betreffende de eis van de burgerlijke partij zegt het hof:

"Overwegende dat de vordering van de burgerlijke partij terecht gebaseerd is op het misdrijf van verduistering, aangezien het tussen partijen gesloten contract volgens de eigen verklaring van beklagde na één week, d.w.z. op 2 maart 1975, ten einde was gekomen".

(Voorzitter-rapporteur: de h. X. Claessens—Raadsheren: de hh. J. De Peuter en A. Van Gelder—Advocaat-generaal: de h. E. Rigaux—Advocaten: mrs. Vandercruysen loco Kegels en Bolen loco Byttebier—In de zaak: Coöp. V. A. t/ V.G.).

NOOT—Zie Hof Gent, 22 juli 1971, R.W., 1971-72, 860, met noot van A. VANDEPLAS.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(Week 8-12 maart / Week 15-19 maart 1976)

Zaak 95/75 — EFFEM/Hauptzollamt Lüneburg (prej. zaak) 9-3-1976

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen verklaarde verschillende verordeningen van de Commissie van 1974 houdende vaststelling van heffingen bij uitvoer in de sector granen ongeldig, voor zover zij voor de produkten van tariefpost 23.07 een vaste heffing vaststellen die geldt ongeacht de hoeveelheid graan die in deze produkten is verwerkt.

Het hoofdgeding betrof een beroep tegen een door EFFEM ontvangen belastingaanslag wegens uitvoer naar Oostenrijk, Zweden en Zwitserland van voederpreparaten voor huisdieren van twee verschillende tariefposten.

De Commissie had de heffing voor bedoelde produkten forfaitair vastgesteld zonder rekening te houden — onder andere — met de hoeveelheid graan die nodig is voor de productie van bedoelde produkten en met de mogelijkheden en voorwaarden voor de verkoop van bedoelde produkten op de wereldmarkt. Op grond hiervan verklaarde het Hof bedoelde verordeningen ongeldig.

Zaak 108/75 — Balsamo/Institut national d'assurance Maladie-Invalidité

G. Balsamo heeft van 1946-1958 als mijnwerker in België gewerkt en is vervolgens in Italië nog tot 31 oktober 1968 in loondienst werkzaam geweest. Op 26 oktober 1968, dus vijf dagen voor laatstgenoemde datum, diende hij een verzoek om invaliditeitspensioen in bij de I.N.P.S. (Istituto Nazionale della Previdenza Sociale) van zijn woonplaats, dat de stukken toezond aan de bevoegde Belgische instanties ter berekening van het hem krachtens de Belgische regeling voor mijnwerkers en daarmee gelijkgestellten toekomstend pensioen.

Het Belgische orgaan wees dit verzoek af op grond dat Balsamo op de datum van indiening van zijn verzoek bij het

I.N.P.S. op 26 oktober 1968 zijn beroepswerkzaamheden niet had beëindigd, hetgeen volgens de Belgische wet een voorwaarde is voor toekenning van uitkeringen.

De Arbeidsrechtbank te Brussel was van mening dat zich hier een vraag betreffende de uitlegging van verschillende bepalingen van 's Raads verordeningen nos. 3 en 4 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers voordeed en wendde zich tot het Hof van Justitie met verzoek om een prejudiciële beslissing. Na onderzoek van de betrokken bepalingen en met verwijzing van de daarin nagestreefde administratieve vereenvoudiging, verklaarde het Hof voor recht:

1) Artikel 28, lid 1, sub f en sub g, van verordening no. 3 — onder voorbehoud van de verenigbaarheid van alinea g met artikel 51 van het Verdrag — evenals artikel 49 van verordening no. 1408/71 handelen uitsluitend over de eventuele herziening van een uitkering welke in een Lid-Staat alleen op grond van de nationale wettelijke regeling is toegekend, voor het geval dat naderhand wordt voldaan aan de toekenningsvoorwaarden voor uitkeringen krachtens de wettelijke regeling van een andere Lid-Staat waar de betrokkene tijdvakken heeft vervuld. Deze bepalingen hebben derhalve geen betrekking op de berekening of de voorwaarden voor toekenning van deze latere uitkeringen.

2) Wanneer een migrerende werknemer bij het orgaan van zijn woonplaats en volgens de in de wettelijke regeling van die plaats vastgestelde modaliteiten — zoals bepaald in artikel 30, lid 1, van verordening no. 4 — of volgens de voorschriften van de door dat orgaan toegepaste wettelijke regeling — zoals bepaald in artikel 36, lid 1, van verordening no. 574/72 — een aanvraag voor uitkeringen bij invaliditeit heeft ingediend, behoeft hij in een andere Lid-Staat geen nieuwe aanvraag in te dienen, zelfs als hij ten tijde van de indiening der aanvraag nog niet voldeed aan alle in de wettelijke regeling van de tweede Staat gestelde materiële voorwaarden voor de toekenning der uitkering.

Gevoegde zaken 67-85/75 — Lesieur Cotelle S.A. e.a./Commissie 17.3.1976.

Negentien Franse fabrikanten van tafelolie hebben een actie tot schadevergoeding ingesteld tegen de Commissie ter vergoeding van de schade die zij zeggen te hebben geleden doordat de Commissie «ten onrechte» is overgegaan tot intrekking van de compenserende bedragen voor oliën en vetten; zij concluderen dat het den Hove behage de Gemeenschap te veroordelen hun een belangrijk geldbedrag (FF 25.409.080) aan schade en interessen te betalen.

's Raads verordening houdende de totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector oliën en vetten voorziet voor koolzaad en raapzaad de vaststelling van een richtprijs en een interventieprijs. De verordening bepaalt dat indien de richtprijs hoger is dan de wereldmarktprijs een steun wordt toegekend voor binnen de Gemeenschap geoogste en verwerkte zaden. Deze steun is — uitzonderingen daargelaten — gelijk aan het verschil tussen deze prijzen en kan vooraf worden vastgesteld. Toen het monetaire evenwicht in 1971 was verstoord, voerde de Raad een stelsel van compenserende bedragen in, dat bij verordening van de Commissie van 9 juli 1971 werd toegepast op koolzaad en raapzaad. Bij verordening van de Commissie no. 189/72 van 26 januari 1972 werden per 1 februari 1972 de compenserende bedragen in de sector oliën en vetten afgeschaft, omdat de marktsituatie meebracht dat de toepassing van deze compenserende bedragen niet meer noodzakelijk was om verstoringen op de markt te vermijden.

Verzoeksters menen dat de afschaffing van de compenserende bedragen in de sector oliën en vetten ertoe heeft geleid dat de vóór 26 januari 1972 vastgestelde steunbedragen niet meer toereikend zijn en zij hierdoor schade hebben geleden.

Hiertoe hebben verzoeksters verschillende argumenten naar voren gebracht, die het Hof heeft weerlegd.

Zij betogen dat de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector oliën en vetten voor de fabrikanten de garantie inhoudt dat zij voor hun produkten een prijs ontvangen gelijk aan de richtprijs welke is vastgesteld voor het lopende verkoopjaar. Het Hof overwoog dat de steun aan kool- en raapzaad verwerkende bedrijven niet bestemd is om een vaste prijs voor hun werkzaamheden te garanderen, doch om hen in staat te stellen communautaire zaden te kopen tegen met de richtprijs vergelijkbare prijzen. De invoering der compenserende bedragen was — in overeenstemming met de gemeenschapsregeling — ingegeven door de zorg verstoringen van het handelsverkeer te voorkomen en niet door het verlangen de fabrikanten een vaste prijs te waarborgen.

Verzoeksters stellen in de tweede plaats dat na de wijziging van de wisselkoers van de dollar in 1971 de steunmaatregelen die ten doel hebben de prijs der produkten op hetzelfde niveau te houden als de richtprijs door de wijze waarop zij worden berekend (namelijk in onveranderde rekeneenheden) niet meer toereikend zijn. Het Hof analyseerde 's Raads verordening inzake de waarde van de rekeneenheden en de wisselkoersen die worden toegepast in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, en kwam tot de conclusie dat verzoeksters hadden moeten aantonen dat de werking van deze markt *inderdaad ontregeld* was ten bewijze dat de Raad en de Commissie de uit deze verordening voortvloeiende verplichtingen niet waren nagekomen. De algemeen gestelde beweringen van verzoeksters kunnen niet worden aanvaard als bewijs van een duidelijke fout van de zijde der gemeenschapsinstellingen.

Voorts betoogden verzoeksters dat de invoering van een stelsel van *compenserende bedragen* bij de invoer en de uitvoer noodzakelijk was geworden om te voorzien in de tekortkomingen van de steunmaatregelen en ter bescherming van de gemeenschapsproductie tegen de mededinging van koolzaad, aangeboden tegen prijzen die zijn gebaseerd op de koers van de gedevalueerde dollar.

Het Hof overwoog dat de invoering van het stelsel van compenserende bedragen was ingegeven door de zorg te voorkomen dat de Lid-Statens door monetaire maatregelen distorsies scheppen waardoor de werking van de gemeenschappelijke markt wordt verstoord. Verzoeksters hebben niet aangetoond dat de afschaffing van de compenserende bedragen verstoringen in het handelsverkeer heeft teweeggebracht.

Verzoeksters beweren tenslotte dat de afschaffing der compenserende bedragen bij verordening van de Commissie van 26 januari 1972 de produktie in de Gemeenschap — in casu die van verzoeksters — heeft blootgesteld aan het risico van een prijsvorming op een peil dat onvoldoende was om te waarborgen dat voor hun produkten een prijs zou worden betaald gelijk aan de richtprijs die was vastgesteld voor het lopende verkoopjaar en hun schade heeft toegebracht waarvoor de Gemeenschap aansprakelijk is.

Het Hof overwoog dat het bewijs voor dergelijke verliezen niet was geleverd en dus geen schade was aangetoond. Het Hof verklaarde de beroepen ongegrond en verwees verzoeksters in de kosten van het geding.

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN

Gemeentekrediet van België
Prijs Recht en Economie 76

Reglement

Artikel 1. Door het Gemeentekrediet van België wordt een prijs ingesteld, bestemd om waardevolle, oorspronkelijke, ge-

publiceerde of onuitgegeven werken te bekronen:

— van Belgische of vreemde auteurs, omtrent het administratief, juridisch, sociaal en economisch leven van de Belgische gemeenten en provinciën, alsook van de Belgische regionale en lokale publiekrechtelijke organismen;

— van Belgische auteurs, omtrent het administratief, juridisch, sociaal en economisch leven van de lokale of regionale overheden of publieke organismen, in het algemeen.

Artikel 2. De prijs wordt om de twee jaar toegekend, beurtelings aan een in het Frans en een in het Nederlands opgesteld werk. De jury kan eventueel werken bekronen die door Belgische auteurs in een andere taal werden opgesteld.

Artikel 3. De prijs bedraagt 65.000 F in speciën. Hij mag niet worden verdeeld. Hij zal niet vermeerdert worden indien hij voor één of meer tweejaarlijkse periodes niet toegekend werd.

Op voorstel van de Commissie belast met het beoordelen van de ingezonden werken kan het Gemeentekrediet van België eventueel beslissen het bekroonde werk, op zijn kosten, te publiceren in de reeks "Sociale Wetenschappen" uitgegeven door zijn Cultureel Centrum.

Artikel 4. Voor het toekennen van de prijs komen niet in aanmerking:

— de werken die reeds in een officiële wedstrijd werden bekroond;

— de werken bekroond tijdens universitaire wedstrijden of tijdens proeven tot het bekomen van reisbeurzen;

— de werken uitgegeven vóór de periode van vier jaar die de uiterste datum voor het indienen der werken voorafgaat.

Artikel 5. Drie exemplaren van de werken moeten worden gezonden aan het Cultureel Centrum van het Gemeentekrediet van België, Pachecolaan 44, 1000 Brussel, met de vermelding «Prijs Recht en Economie», vóór de datum welke voor elke tweejaarlijkse periode door affiches en anders zal worden bekendgemaakt.

Artikel 6. De beoordeling van de werken wordt toevertrouwd aan een beoordelingscommissie, te dien einde aange-esteld voor elke periode van twee jaar.

Artikel 7. De Commissie zal werken mogen bekronen die door de leden werden opgemerkt doch die niet werden ingediend in de voorwaarden bepaald in art. 5; deze werken zullen nochtans moeten gepubliceerd zijn binnen de periode van vier jaar die de uiterste datum voor het indienen der werken voorafgaat.

Artikel 8. Elk lid van de Commissie brengt voor de Commissie een geschreven verslag uit over de ingezonden werken.

De Commissie komt dan bijeen, voor de vergelijking van de verslagen van haar leden en spreekt zich uit over de toekenning van de prijs. Een collectief verslag van de Commissie, met haar voorstellen, wordt dan voorgelegd aan de Directie van het Gemeentekrediet van België.

Artikel 9. Van de al dan niet bekroonde werken mag de inzender een exemplaar terugvorderen. De andere worden niet teruggegeven.

Artikel 10. Over alle bij dit reglement niet geregelde toepassingsgevallen wordt, na raadpleging van de beoordelingscommissie, beslist door het Gemeentekrediet van België.

Krachtens artikel 2 van het Reglement is de prijs in 1976 bestemd voor in het Nederlands opgestelde werken.

Krachtens artikel 5 van het Reglement is de uiterste datum voor het indienen der werken vastgesteld op 1 september 1976.

Privé-politie een gevaar?

Iedereen kent de wet op de privé-milities, onlangs nog in de actualiteit ten gevolge van te Leuven voorgevallen incidenten tussen uiterst linkse en rechtse groeperingen.

Het bestaan van apolitieke milities of privé-politie gaat echter ongemerkt aan de bevolking voorbij.

Een speciale toelating van de ministerraad bij toepassing van art. 1, § 2, van de Wet van 29 juli 1934 laat privé-polities of beveiligingsorganismen toe op ons grondgebied te opereren.

Het belang van deze beveiligingsorganisaties en hun te verwachten groei is niet te onderschatten. Op 1 januari 1975 waren er, ruw geschat, ongeveer 12.000 Nederlanders in

dienst van beveiligings- en bewakingsbedrijven, dit t.o.v. 26.000 manschappen van de officiële politie, één op twee dus. In de Verenigde Staten lag bij het begin van onze decade, zoals uitgewezen werd door een onderzoek ingesteld door het federaal Ministerie van Justitie de verhouding één op één; dit is vandaag eveneens het geval in Scandinavië, Groot-Brittannië, Frankrijk en Zwitserland; in sommige Canadese provincies is de verhouding zelfs 2:1 ten voordele van de privé-politie.

Hoewel verondersteld mag worden dat deze milities in België de omvang van hun zusterorganisaties in het buitenland nog niet bereiken, is een sterke groei in ieder geval te verwachten.

De organisaties van privé-politie, gespecialiseerd in de bescherming van privé-bezit en fysieke integriteit van bepaalde particulieren, vervangen steeds meer de burgerwachten gestoeld op voluntariaat, en de eigen bedrijfspolitie, een afdeling beveiliging binnen de onderneming. Een eigen bedrijfspolitie is slechts verantwoord bij grote ondernemingen waar elektronica en hoge loonkosten minder belang hebben dan bij kleine, middelgrote en grote ondernemingen die verplicht zijn een beroep te doen op een gespecialiseerde organisatie van privé-politie.

De taken van deze organisaties, ingericht als vennootschappen, die schermen met efficiëntie en grotere objectiviteit t.o.v. het eigen personeel van de ondernemer, kunnen als volgt omschreven worden:

objectbewaking: de bewaking van en op allerhande werkterreinen bij afwezigheid van het personeel ter bescherming tegen inbraak van buitenuit;

wijkbewaking: een opdracht die voortspruit uit de onvoldoende geachte of zijnde politiebewaking van woonwijken en van winkelcentra zowel overdag als 's nachts ter voorkoming van vermogensdelicten;

bedrijfsbeveiliging: bestaande uit, wegenpolitie, ordehandhaving binnen de fabriek of op de bouwplaats, controle van personeel en publiek binnen privégebieden op diefstal, sabotage, industriële spionage e.d.

Voorts kan men nog als door privé-politie betreden terrein aanhalen: lijfwacht, bescherming van werken door middel van afgerichte honden, waardetransportbeveiliging, enz. ...

Het gevaar dat een privé-politie voor een staat kan betekenen valt bij dergelijke takenomschrijving niet onmiddellijk op. Men kan inderdaad stellen dat het privé-initiatief op een efficiënte wijze de taak van ordehandhaving van de overbelaste officiële politie, te weinig bewapend tegen de ongebreidelde groei van criminaliteit, lenigt.

Hierbij dient echter niet uit het oog verloren te worden, en dit is slechts een marginaal verwijt, dat de gemeenschap nog geen enkele controle heeft over de vakkundigheid van de "privé-bewaker" en bijgevolg "klungelarij" geenszins uitgesloten is.

Het grootste gevaar schuilt echter in het sociaal doel van de privé-politie, die geenszins, zoals de officiële politie, is opgericht ter bescherming van de maatschappij, maar wel ter bescherming van privé-belangen.

Als men deze optiek voor ogen houdend de hierboven onder "bedrijfsbeveiliging" beschreven taak van de privé-politie onderzoekt, valt het onmiddellijk op dat er slechts een appreciatieverschil nodig is om te komen van ordehandhaving binnen de fabriek tot samenscholingsverbod, van opzoeken en eliminatie van ophitsende elementen, onruststokers, subversieven en saboteurs, naar opruimen van geëngageerde werknemers of zelfs andersdenkende kaders.

Een privé-politie met een al dan niet aangematigd inmeningsrecht in het privé-leven van burgers kan een gevaar betekenen wanneer men rekening houdt met haar sociaal doel.

Daarom even over de grens naar Nederland waar de minister van Justitie de werkgroep "bewaking en beveiliging" op 10 juni 1974 heeft opgericht.

Deze werkgroep kwam juist klaar met een interimrapport, waarin aanbevelingen nopens de privé-milities worden gemaakt.

De werkgroep spreekt zich positief uit over de privé-politie doch t.o.v. de groei van personeel en technische hulpmiddelen vindt hij een streng overheidstoezicht noodzakelijk.

Dit toezicht is mogelijk door toepassing van de Wet op de Weerkransen. Terloops zij op een verregaand parallelisme gewezen. De Wet op de Weerkransen werd ingevoerd in 1938 en diende om het brutale optreden van geüniformeerde NSB-afdelingen in te dammen.

Met uitzondering van de politionele bevoegdheid van de spoorwegen, wordt aanbevolen de toelating voor alle beveiligingsbedrijven, bedrijfsbeveiligingsdiensten, alarmcentrales en geld- en waardetransportbedrijven, verplicht te stellen.

Aan de toelating zouden voorwaarden verbonden moeten worden.

Zo wordt voorgesteld een vakopleiding van de beveiligingsagent met een examen, waarvan de eisen door de minister van Justitie zijn goedgekeurd, verplicht te stellen. Er wordt ook aangedrongen op een legitimatiebewijs volgens een door de minister voorgeschreven model en voorzien van de handtekening van het hoofd van de plaatselijke politie, evenals op een goedkeuring van het uniform en een aanpassing van de dienst "Justitiële Documentatie" om een uitgebreid onderzoek over de betrouwbaarheid van de beveiligingsagent mogelijk te maken.

In feite wordt aangedrongen op een dubbele toelating, een globale voor ieder beveiligingsbedrijf, en een specifieke voor iedere agent.

Voor de werking, stelt de commissaris zich op tegen bewapening en dringt hij aan op een jaarlijks geüniformiseerd rapport waartoe iedere beveiligingsonderneming zou verplicht zijn.

Verder vindt de werkgroep het wenselijk dat er een adviescollege komt met als taak te adviseren over de toelating van beveiligingsondernemingen en aanbevelingen nopens hun werking te doen.

Ook een nationaal overlegorgaan over taakverdeling en uitvoering tussen beveiligingsbedrijven onderling enerzijds en met andere instanties anderzijds lijkt wenselijk.

Men kan dit rapport toejuichen in zoverre het de inrichting van een verregaande controle op privé-polities en het opleggen van bekwaamheidsproeven voorstelt.

Mijns inziens gaat deze controle echter niet ver genoeg; om efficiënt en eerlijk hun maatschappelijke rol te vervullen, de enige die hun toebedeeld kan worden, namelijk het aanvullen van de officiële politie, zouden de beveiligingsagenten rechtstreeks onder het toezicht en de autoriteit dienen te staan van de politionele overheden, die een jaarlijks rapport zouden dienen in te sturen over hun werking; een rapport dat dan als basis zou moeten dienen voor het verlengen van een jaarlijkse toelating uitgereikt door de minister van Justitie.

Karel Van Herck

BALIELEVEN

Uitnodiging van de Voorzorgskas voor Advocaten

De Raad van Beheer van de Voorzorgskas voor Advocaten nodigt U uit tot het bijwonen van de gewone algemene vergadering die zal gehouden worden op donderdag 6 mei 1976 om 14 uur in de administratieve zetel, Stoofstraat, 12 te 1000 Brussel (ingang Violettenstraat, 5).

Agenda

1. Goedkeuring van het proces-verbaal van de gewone algemene vergadering van 22 mei 1975.
2. Verslag van de raad van beheer.
3. Goedkeuring van de rekeningen van het dienstjaar 1975 en voordracht van de begroting voor het komende dienstjaar.
4. Decharge van de beheerders.
5. Statutaire benoemingen.
6. Uitsluiting van de aangeslotenen die voortdurend in verzuim zijn hun bijdragen te betalen.
7. Communicatie van het nieuw huishoudelijk reglement

goedgekeurd door de raad van beheer van 1 april 1976.
8. Allerlei.

Belangrijke herinnering:

De leden van de vereniging die verhinderd zouden zijn de vergadering bij te wonen en die wensen zich te laten vertegenwoordigen, kunnen daartoe een volmacht verlenen aan een ander lid. Deze volmacht moet geen bijzondere vorm hebben en kan afgegeven worden aan het bureau van de vergadering.

Het aantal stemmen waarover de mandataris kan beschikken is beperkt tot tien (artikel 32 van de Statuten).

Wij rekenen op uw aanwezigheid.

Voor de Raad van Beheer,
De Voorzitter,
P. Goemans

TIJDSCHRIFTEN

Bulletin van de Europese Gemeenschappen

hg. 8, 1975, nr 12.

De Europese Unie: aanbieding van het verslag van de heer Tindemans—1e deel: Gebeurtenissen en studies—2e deel: Activiteiten in december 1975—3e deel: Documentatie.

De Verzekeringswereld

hg. 14, febr. 1976, nr 158.

H. De Graef, Rijden zonder geldig schouwingsbewijs—I. Sollie, Transport—Internationaal C.M.R. Seminarie te Londen—J. Van de Ryck, Het Plaatsingsmandaat—Internationale studiedagen—J. Vandeursen, Rechtspraak—Ongeval na diefstal van voertuig dat niet slotvast, met sleutel op dashboard werd achtergelaten op de openbare weg—J. Stasseyns, Het slepen van motorvoertuigen—Magazine—J. Van de Ryck, Arbeidsongevallen Schadeloosstelling bij arbeidsongeschiktheid—Indexcijfer Abex 1-1-1976—J. Vandeursen, De aansprakelijkheid bij schade veroorzaakt door onbeheerde grootwarenhuiswagentjes—Leo Thijs, Rechtspraak—Personenschade—Werkongeschiktheid—J.E.C.M. La Fontijn, Noordenwind.

De Gemeente

hg. 51, jan. 1976, nr 278.

Van de redactie—L.A. Lecleir, De verzustering van gemeenten. De opening van de gewone zitting van de provincieraden—Gemeenschappelijke sociale dienst—L. Albrechts, Parkeren als strategische factor in het ruimtelijk stedelijk beleid—Wetgeving—Rechtspraak—Bibliografische kroniek—Kroniek "Openbare Onderstand".

Cahiers de Droit Européen

1975, nrs 5-6.

J.-L. Suban, Le parlement français a-t-il perdu des pouvoirs avec l'application du droit communautaire?—J. Usher, Le droit communautaire devant les tribunaux britanniques—P. Leleux, La proposition amendée d'un règlement portant statut des sociétés anonymes européennes—R. Wterwulge, Vers une harmonisation des réglementations des offres publiques d'acquisition au sein de la Communauté européenne—Jurisprudence.

Info-Jura

hg. 3, januari 1976, nr. 1.
Rechtspraak en rechtsleer.

Nederlands Juristenblad

hg. 51, 21 febr. 1976, nr 8.

E.W. Vierdag, Enkele volkenrechtelijke kanttekeningen bij het Zuid-Molukken vraagstuk—F. Molenaar, De sexclub, de rijdende winkel en de Hoge Raad—H.G. Schermers, Europees Universitair Instituut—De Benelux en het internationaal privaatrecht—E. Trisch, Voer voor puzzelaars; Verslag van de staatsrechtconferentie te Amsterdam van 19 december 1975—M. Boes, A. de Becker, A.M. Colaert, Verslagen van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland.

hg. 51, 28 febr. 1976, nr 9.

F.E. Frenkel, Commentaar op de Opiumwet—J. Soetenhorst de Savornin Lohman, Over de gewetensnood van een rechter, of hoe de bestaande orde aan haar oordeel komt—H.E. Ras, Het Haags Notificatie-Verdrag—W.B. van der Mijn, Jaarvergadering 1975 van de Vereniging voor Gezondheidsrecht—E.H. Hondius, Symposium over "Les moyens judiciaires et parajudiciaires de la protection des consommateurs" te Montpellier, 10-12 december 1975—Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

hg. 107, 21 febr. 1976, nr 5337.

A.L. Croes, Enige aspecten van de praktijkuitoefening door makelaars en advocaten—A. Hollenberg, Onteigening van rijpende bouwgrond en het begrip "belastingsschade"—Th. Smalbraak, Verblijfsbeding en schenking—J.H. Linders, Onderschrift bij de bijdrage van notaris Smalbroek—A.A.L. Minkenhof, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Familierecht.

hg. 107, 28 februari 1976, nr 5338.

G.R. Rutgers, De praktijkuitoefening door advocaten en makelaars—een vergelijkend onderzoek—Caroline E. Polak, Materiële kenmerken van de rechtspersoon—maatpak of dwangbuis?—A.A.L. Minkenhof, Overzicht der Nederlandse rechtspraak Familierecht.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1976

nr 1.

Im Kampfe sollst du dein Recht finden—O.A.C. Verpaalen, Zij zullen ook geen scheidslieden mogen zijn—N.S.J. Koeman, De burgerlijke rechter en het spontane vernietigingsrecht van de Kroon—Boekbeshouwingen—Kroniek Sociaal-Economisch Recht.

Advocatenblad

hg. 56, febr. 1976, nr 2.

De Franse Advocatenstaking, redactioneel openingscommentaar—J.G.C. Kamphuisen, Curator van liquidateur naar crisismanager?—G.J. Niezen, Bedrijfsjurist en advocaat—Positie, taak en werkwijze van het College van Afgevaardigden, Algemene Raad—H.W.R. Beerling, Stichting strafrechtpraktijk—G.R. Rutgers, Executieproblemen rond de echtelijke woning (voorlopig) opgelost—Het woord is aan de lezer—Van de Algemene Raad—Uit de Algemene Raad—Mededelingen—Disciplinaire beslissingen—Wetgevingsinformatie A.E.M. Monté—Nieuwe uitgaven—Personalia.

Data Juridica

hg. 4, febr. 1976, nr. 2.

Documentatie van juridische literatuur—Rechtstheorie—Rechtsfilosofie.

Ondernemingsrecht (TVVS)

hg. 19, febr. 1976, nr 2.

J.M. Polak, Ter inleiding—P. Van Schilfgaarde, De betekenis van de algemene bepalingen van boek 2 B.W.—P.A.L.M. Van der Velden, De systematiek van het verenigingsrecht volgens boek 2 BW—A.G. Van Solinge, Vertegenwoordiging en publicatie—P. Neleman, Overgangsrecht Boek 2 BW, rechtspersonen—P.S. De Graef, Forum-notities van de voorlichtingsdag Boek 2 BW.

De Gerechtsdeurwaarder

hg. 86, febr. 1976, nr. 2.

M. Teekens, Een onjuist en gevaarlijk standpunt—Helmuth Bauer, De tenuitvoerlegging van titels in de Bondsrepubliek—P.D. Verburg, De Friese taal in de rechtszaal—M. Teekens, Van over de grenzen—M. Teekens, Herstel van fouten en rectificatie-exploit—P.A. Neve, Uit het Staatsblad—C.A.M. Nieuwenhuis, Van de deurwaarders—C.A.M. Nieuwenhuis, Nieuw verschenen—Van de tweede kamer.

Journal des Tribunaux

hg. 91, 21 febr. 1976, nr 4944.

Charles-Etienne Lagasse, Quelques aspects récents du droit économique en Union soviétique: la concentration des entreprises et les contrats économiques—G. de Leuze, Secret professionnel des contrôleurs des contributions directes et calculs des ressources—Jurisprudence—Chronique Judiciaire.